

საქართველოს გენერალური პროკურატურა

არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების შედეგების ანგარიში

ანგარიში მომზადებულია საქართველოს გენერალური პროკურატურის
საკროკურორო სამიანობაზე გადახედვლობისა და
სტრატეგიული განვითარების დეპარტამენტის მიერ

2024

ს ა რ ჩ ე ვ ი

შესავალი.....	2
1. არასრულწლოვანთა განრიდების/განრიდება-მედიაციის პროგრამა და პროგრამის 2023 წლის შედეგები.....	3
1.1. კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის ალტერნატიული მექანიზმების გამოყენების მიზანი და საერთაშორისო სტანდარტები.....	3
1.2. განრიდების/განრიდება-მედიაციის პროგრამის დანერგვა საქართველოში.....	6
1.3. 2010-2023 წლებში არასრულწლოვანთა განრიდებულ პირთა ზოგადი სტატისტიკა.....	9
1.4. 2023 წელს არასრულწლოვანთა განრიდებისა და სისხლისსამართლებრივი დევნის თანაფარდობა	10
1.5. 2023 წელს არასრულწლოვანთა მიმართ განრიდებამდე სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების და სასამართლოდან განრიდების მიზნით საქმეთა დაბრუნების მაჩვენებელი	14
1.6. 2023 წელს არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსით დადგენილი წესით განრიდებულ პირთა სტატისტიკა დანაშაულის კატეგორიისა და სახის მიხედვით	16
1.7. მედიაციის მაჩვენებელი 2023 წელს განრიდებულ არასრულწლოვანთა და 18-დან 21 წლამდე ასაკის პირთა მიმართ.....	22
1.8. 2023 წელს განრიდების მაჩვენებელი რეგიონულ ჭრილში.....	26
1.9. განრიდების შესახებ გადაწყვეტილების მიღების დროულობა	28
1.10. 2023 წელს განრიდებულ არასრულწლოვანებთან გაფორმებული ხელშეკრულების ხანგრძლივობა, განრიდების ფარგლებში გამოყენებული ღონისძიებები და განრიდების ხელშეკრულების დარღვევის მაჩვენებელი	30
2. 2023 წელს არასრულწლოვანთა მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების მაჩვენებელი	33
2.1. 2023 წელს არასრულწლოვანთა მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის განხორციელების ზოგადი სტატისტიკა.....	33
2.2. 2023 წელს ბრალდებულ არასრულწლოვანთა მიერ ჩადენილი დანაშაულების სტატისტიკა დანაშაულის კატეგორიების მიხედვით.....	36
2.3. 2023 წელს ბრალდებულ არასრულწლოვანთა მიმართ მოთხოვნილი და შეფარდებული აღკვეთის ღონისძიებები	39
2.4. 2023 წელს ბრალდებულ არასრულწლოვანთა სისხლის სამართლის საქმეებზე მიღებული შემაჯამებელი გადაწყვეტილებები	41
3. შეჯამება - 2023 წლის ძირითადი ტენდენციები	42

შესავალი

არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულება საქართველოს პროკურატურის სტრატეგიით გათვალისწინებული ერთ-ერთი პრიორიტეტული მიმართულებაა. პროკურატურა უზრუნველყოფს არასრულწლოვანთა მიმართ მტკიცებულებებზე დაფუძნებული სისხლის სამართლის პოლიტიკის განსაზღვრას. აღნიშნული მიზნით, საქართველოს გენერალური პროკურატურის საპროკურორო საქმიანობაზე ზედამხედველობისა და სტრატეგიული განვითარების დეპარტამენტი ყოველწლიურად აანალიზებს კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა სისხლის სამართლის საქმეთა მონიტორინგის შედეგებს.

ბრალდებულ და განრიდებულ არასრულწლოვანთა სისხლის სამართლის საქმეთა მონიტორინგის ფარგლებში ხდება სისხლის სამართლის საქმეთა შესწავლა საქმეზე გამოძიების დაწყებიდან შემაჯამებელი გადაწყვეტილების მიღებადე. მონიტორინგის შედეგები შესაძლებლობას გვაძლევს გავანალიზოთ განრიდებულ და ბრალდებულ არასრულწლოვანთა ძირითადი სტატისტიკური ინფორმაცია დინამიკაში, წინა წლებთან შედარებით დანაშაულის სახის, კატეგორიის, პროკურატურის სტრუქტურული ერთეულის მიხედვით და გენდერულ ჭრილში. ასევე, მონიტორინგის შედეგები შესაძლებლობას იძლევა დამუშავდეს მონაცემები კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა მიმართ მიღებული გადაწყვეტილების დროულობის, განრიდებად სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყებისა და სასამართლოდან განრიდების მიზნით დაბრუნებული საქმეების, განრიდებულ არასრულწლოვანთა მიერ განრიდების/განრიდება-მედიაციის ხელშეკრულების მოქმედების ფარგლებში ჩადენილი განმეორებითი დანაშაულის, განრიდების/განრიდება-მედიაციის ხელშეკრულების ვადებისა და ხელშეკრულების პირობების, ასევე, არასრულწლოვანთა მიმართ განხორციელებული სისხლისსამართლებრივი დევნის შედეგების შესახებ.

ზემოაღნიშნული ინფორმაცია კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა მიმართ განხორციელებული სისხლის სამართლის პოლიტიკის მნიშვნელოვანი ტენდენციების გამოკვეთისა და შემდგომი სწორი პოლიტიკის დაგეგმვის შესაძლებლობას იძლევა.

პროკურატურა განაგრძობს აქტიურ მუშაობას, მათ შორის, კვლევითი და ანალიტიკური მიმართულებით, რათა მტკიცებულებებზე დაფუძნებული მიდგომებით დაიგეგმოს და განხორციელდეს ღონისძიებები, რომელიც ხელს შეუწყობს არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების პროცესში საპროკურორო საქმიანობის ხარისხის კიდევ უფრო ამაღლებას.

1. არასრულწლოვანთა განრიდების/განრიდება-მედიაციის პროგრამა და პროგრამის 2023 წლის შედეგები

1.1. კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის ალტერნატიული მექანიზმების გამოყენების მიზანი და საერთაშორისო სტანდარტები

კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა სტატისტიკური ინფორმაციის გაანალიზებამდე მნიშვნელოვანია, კიდევ ერთხელ შეჯამდეს განრიდების/განრიდება-მედიაციის პროგრამის დანერგვისა და განვითარების პროცესი არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულებაში.

ბავშვის უფლებათა კონვენციის მე-40 მუხლი ადგენს სახელმწიფოთა ვალდებულებას ყველა იმ ბავშვის მიმართ, რომელიც იმხილება დანაშაულის ჩადენაში, შეიმუშაოს ისეთი ღონისძიებები, რომელიც ხელს უწყობს არასრულწლოვნის ღირსებისა და საკუთარი მნიშვნელობის გრძნობის განვითარებას, განუმტკიცებს მას ადამიანის უფლებებისა და სხვათა ძირითადი თვისუფლებებისადმი პატივისცემას, ითვალისწინებდეს ბავშვის ასაკს და მისი საზოგადოებაში რეინტეგრაციის, ასევე, საზოგადოებაში სასარგებლო როლის შესრულების სასურველობას.¹ სწორედ ასეთ მექანიზმს წარმოადგენს განრიდების/განრიდება-მედიაციის პროგრამა.

საქართველოს არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსმა განრიდება განმარტა, როგორც „სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობისგან გათავისუფლების ფორმა, სისხლისსამართლებრივი დევნის ალტერნატიული მექანიზმი, რომლის მიზანია არასრულწლოვნის სათანადო განვითარებისა და საზოგადოებაში ინტეგრაციის ხელშეწყობა, ახალი დანაშაულის თავიდან აცილება.“

აღნიშნული განმარტება სრულ შესაბამისობაშია საერთაშორისო სტანდარტებთან, რომელიც განრიდებას მოიაზრებს პასუხისმგებლობის გაცნობიერებაზე, არასრულწლოვნის საზოგადოებაში ინტეგრაციის პროცესზე დაფუძნებულ სისხლისსამართლებრივი დევნის ალტერნატიულ მექანიზმად. განრიდება ეს არის სისხლისსამართლებრივი დევნის ალტერნატიული მექანიზმი, რომელიც კანონთან კონფლიქტში მყოფ ახალგაზრდას განრიდებას სისხლის სამართლის პასუხისმგებლობის, სასჯელის და ნასამართლობისაგან, თუმცა, მას ჩადენილ ქმედებაზე პასუხისმგებლობას აკისრებს ალტერნატიული ფორმით, რითაც ხელს უწყობს ჩადენილი დანაშაულის გააზრებას.² პროგრამა კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანს აძლევს შესაძლებლობას გამოასწოროს ჩადენილი ქმედება და დაიწყოს კანონმორჩილი ცხოვრება სუფთა ფურცლიდან, ნასამართლობის გარეშე.

გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტის არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების მოდალური კანონი და მისი კომენტარები კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნების მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის ალტერნატიული ღონისძიების - განრიდების განმარტებისას მიუთითებს, რომ „განრიდების მიზანია კანონთან კონფლიქტში მყოფი ბავშვის მიმართ სასამართლო განხილვის დაწყების თავიდან აცილება ან დაწყებული განხილვის შეჩერება და

¹ ბავშვის უფლებათა კონვენცია. მუხლი 40.

² Best Practices in Youth Diversion. University of Maryland School of Social Work. 2018, pg. 3// <https://theinstitute.umaryland.edu/media/ssw/institute/md-center-documents/Youth-Diversion-Literature-Review.pdf>

გავლენის მოხდენა ბავშვის სწორ განვითარებაზე მისი პერსონალური პასუხისმგებლობის გაძლიერებით, რათა ხელი შეუწყოს ბავშვის რეინტეგრაციასა და მის მიერ კონსტრუქციული როლის შესრულებას საზოგადოებაში.³

საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული განრიდების/განრიდება-მედიაციის გამოყენების პროცედურა სრულად ეფუძნება ზემოაღნიშნულ საერთაშორისო სტანდარტებს. განრიდება ეფუძნება ნებაყოფლობითობის პრინციპს. განრიდების პროცესში სრულად ხდება არასრულწლოვნის ინდივიდუალური საჭიროებების გათვალისწინება. ბავშვის შეფასებას, მისი ბიო-ფსიქო-სოციალური გარემოებების გაანალიზებით, ახდენს სოციალური მუშაკი. განრიდების პროცესში მაქსიმალურად არის მხარდაჭერილი აღდგენითი მიდგომების გამოყენება და აღდგენითი მართლმსაჯულების ისეთი კომპონენტი, როგორც არის მედიაცია, რაც პროცესში დაზარალებულის ინტერესების მაქსიმალურ გათვალისწინებას უზრუნველყოფს.

ამდენად, განრიდების პროგრამა უზრუნველყოფს კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა მიმართ სტიგმატიზაციის შემცირებას. განრიდების პროცესი სრულად ეფუძნება არასრულწლოვნის საჭიროებების გათვალისწინებას. განრიდების პროგრამის ფარგლებში არასრულწლოვანთან გაფორმებული განრიდების/განრიდება-მედიაციის ხელშეკრულებით არასრულწლოვანს პასუხისმგებლობის გაცნობიერებაზე დაფუძნებული ვალდებულებები ეკისრება. ამასთან, მაქსიმალურად უზრუნველყოფილია პროცესში დაზარალებულის ჩართულობა.⁴ გარდა ზემოაღნიშნულისა, განრიდების პროგრამა, კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთან ფორმალურ-სამართლებრივი პროცედურების შემცირების გზით, უზრუნველყოფს არასრულწლოვნის დელიქტური ქცევის დაძლევას და განმეორებითი დანაშაულის ჩადენის თავიდან აცილებას.⁵

კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნების სოციალური რეაბილიტაციის მიზნებიდან გამომდინარე, სისხლისსამართლებრივი დევნის ალტერნატიული ღონისძიებების გამოყენების აუცილებლობას ხაზს უსვამს „გაერთიანებული ერების სახელმძღვანელო პრინციპები მართლმსაჯულების სისტემაში ბავშვთა მიმართ განსახორციელებელი ღონისძიებების შესახებ (ვენის დებულებები),“⁶ „გაეროს მინიმალური სტანდარტული წესები არასრულწლოვანთა მიმართ მართლმსაჯულების განხორციელების წესების შესახებ (პეკინური წესები)“⁷ და გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტის ზოგადი კომენტარი №10.⁸

აღსანიშნავია, რომ განრიდების საკითხს შეეხო 2019 წლის გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტის ზოგადი კომენტარი №24 „არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების სისტემაში ბავშვის უფლებების შესახებ,“ რომლის მე-16 მუხლში მკაფიოდ არის აღნიშნული: „უმეტეს შემთხვევებში განრიდება უნდა წარმოადგენდეს ბავშვებთან ურთიერთობის სასურველ გზას. მონაწილე

³ Model Law on Juvenile Justice and Related Commentary, Vienna, 2011// https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Justice_Matters_Involving-Web_version.pdf

⁴ Best Practices in Youth Diversion. University of Maryland. School of Social Work. 2018, pg. 4// <https://theinstitute.umaryland.edu/media/ssw/institute/md-center-documents/Youth-Diversion-Literature-Review.pdf>

⁵ Juvenile Diversion Guidebook, Prepared by the Models for Change Juvenile Diversion Workgroup, March 2011, page 11, https://www.modelsforchange.net/publications/301/Juvenile_Diversion_Guidebook.pdf

⁶ იხ.: გაერთიანებული ერების სახელმძღვანელო პრინციპები მართლმსაჯულების სისტემაში ბავშვთა მიმართ განსახორციელებელი ღონისძიებების შესახებ (ვენის დებულებები). მუხლი 15.

⁷ იხ.: გაეროს მინიმალური სტანდარტული წესები არასრულწლოვანთა მიმართ მართლმსაჯულების განხორციელების წესების შესახებ (პეკინური წესები). მუხლი 11.

⁸ იხ.: მართლმსაჯულების სისტემაში ბავშვის უფლებების შესახებ გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტის ზოგადი კომენტარი №10. ინტერვენციები სამართალწარმოების გარეშე. მუხლები 24-27.

სახელმწიფოებმა მუდმივად უნდა გააფართოვონ იმ დანაშაულთა დიაპაზონი, რომელიც ითვალისწინებს განრიდებას, მათ შორის, მძიმე დანაშაულების შემთხვევაში. განრიდების შესაძლებლობით სარგებლობა ხელმისაწვდომი უნდა იყოს სისტემაში მოხვედრის ადრეულ სტადიაზე და მთელი პროცესის სხვადასხვა ეტაპებზე. განრიდება უნდა წარმოადგენდეს არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების სისტემის განუყოფელ ნაწილს.⁹

⁹ იხ.: გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტის ზოგადი კომენტარი №24 არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების სისტემაში ბავშვის უფლებების შესახებ. მუხლები 16, 72

1.2. განრიდების/განრიდება-მედიაციის პროგრამის დანერგვა საქართველოში

2010 წლამდე საქართველოს კანონმდებლობა არ იცნობდა კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა მიმართ ბავშვის საუკეთესო ინტერესებსა და ბავშვის ინდივიდუალურ საჭიროებებზე დაფუძნებულ მიდგომებს და არ ითვალისწინებდა სისხლისსამართლებრივი დევნის ალტერნატიული ღონისძიებების გამოყენების შესაძლებლობას.

არასრულწლოვანთა განრიდების პროგრამა 2010 წელს ამოქმედდა, თუმცა, საკანონმდებლო რეგულაცია ძალიან მწირი იყო. აღნიშნულ საკითხთან დაკავშირებით საინტერესო გახლდათ არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის განმარტებითი ბარათიც, რომელიც კოდექსის მიღების საჭიროების დასაბუთებისას ხაზგასმით მიუთითებდა, რომ „არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის მიღების აუცილებლობა დღის წესრიგში დადგა სწორედ იმიტომ, რომ 2016 წლამდე არსებული კანონმდებლობა არ უთმობდა საკმარის ყურადღებას არასრულწლოვნის საუკეთესო ინტერესებს და არ ითვალისწინებდა სისხლისსამართლებრივი დევნის ალტერნატიული ზომების პრიორიტეტულობას. აღსანიშნავია, რომ არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის პროექტის მთავარ მიზანს საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისი გარანტიების შექმნით, მართლმსაჯულების პროცესში მონაწილე არასრულწლოვნების საუკეთესო ინტერესების დაცვა და კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნის რესოციალიზაციისა და რეაბილიტაციისთვის საჭირო მექანიზმების შემუშავება წარმოადგენდა.“¹⁰ აღსანიშნავია, რომ კოდექსის მიღების ვალდებულება გაწერილი იყო საქართველო-ევროკავშირის ასოცირების შესახებ შეთანხმებისა და საქართველოსა და ევროკავშირის შორის ასოცირების დღის წესრიგის განხორციელების 2015 წლის ეროვნულ სამოქმედო გეგმაში. ასევე, 2023 წლის ასოცირების სამოქმედო გეგმით საქართველოს განრიდების პროგრამის გაძლიერება აღებული ჰქონდა ერთ-ერთ ვალდებულებად.¹¹

ამდენად, განრიდების/განრიდება-მედიაციის პროგრამის დანერგვა სრულ შესაბამისობაშია საერთაშორისო სტანდარტებთან, ბავშვის საუკეთესო ინტერესებთან და ბავშვზე მორგებულ მართლმსაჯულებასთან. მისი განხორციელება ხდება ისეთი პრინციპების საფუძველზე, როგორც არის:

- ⇒ ალტერნატიული მექანიზმების გამოყენების მაქსიმალური ხელშეწყობა;
- ⇒ ნებაყოფლობითობა;
- ⇒ პროპორციულობა;
- ⇒ კონფიდენციალურობა;
- ⇒ სტიგმატიზაციის დაუშვებლობა;
- ⇒ არასრულწლოვნის ჭეშმარიტი ინტერესის გათვალისწინება.¹²

¹⁰ იხ.: განმარტებითი ბარათი საქართველოს კანონის „არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის“ პროექტზე.

¹¹ იხ.: საქართველოს ევროკავშირში ინტეგრაციის 2023 წლის სამოქმედო გეგმა.

¹² საქართველოს იუსტიციის მინისტრის 2016 წლის 1 თებერვლის №120 ბრძანება „არასრულწლოვნის მიმართ განრიდების/განრიდებისა და მედიაციის პროგრამის გამოყენების წესისა და მხარეებს შორის გასაფორმებელი ხელშეკრულების ძირითადი პირობების დამტკიცების შესახებ.“

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, განრიდების/განრიდება-მედიაციის პროგრამის დანერგვა 2010 წლიდან დანერგვა ეტაპობრივად დაიწყო და საწყის ეტაპზე საპილოტე რეჟიმში ამოქმედდა. კერძოდ:

- ⇒ 2010 წლის 15 ნოემბერს განრიდების პროგრამა თბილისის, ქუთაისის, რუსთავისა და ბათუმის მასშტაბით ამოქმედდა. პირველი არასრულწლოვანი იმავე წელს, 19 ნოემბერს, თბილისში იქნა განრიდებული.
- ⇒ 2011 წლის ნოემბერში დაემატა 2 ქალაქი: გორი და სამტრედია.
- ⇒ 2012 წლის თებერვალში - 9 ახალი ქალაქი: მცხეთა, კასპი, გარდაბანი, წყალტუბო, ტყიბული, ბაღდათი, ხონი, ვანი და ქობულეთი.
- ⇒ 2013 წლის აპრილში პროგრამა ამოქმედდა დამატებით შემდეგ 25 ქალაქში: ხაშური, ქარელი, დუშეთი, ახალგორი, თიანეთი, ყაზბეგი, მარნეული, თეთრიწყარო, წალკა, გურჯაანი, ყვარელი, ლაგოდეხი, თელავი, ახმეტა, სიღნაღი, დედოფლისწყარო, საგარეჯო, ზუგდიდი, წალენჯიხა, ჩხოროწყუ, ფოთი, ხობი, სენაკი, აბაშა და მარტვილი. ამავე წელს პროგრამა ეტაპობრივად გავრცელდა საქართველოს სხვა ტერიტორიაზე.
- ⇒ 2014 წლიდან კი განრიდების/განრიდება-მედიაციის პროგრამა მთელი ქვეყნის მასშტაბით ამოქმედდა.

არასრულწლოვანთა განრიდების/განრიდება-მედიაციის პროგრამა მე-14 წელია არსებობს. ის უკვე ჩამოყალიბდა მყარ სამართლებრივ ინსტიტუტად, რომელიც მართლმსაჯულების პროცესში კანონთან კონფლიქტში მყოფი ბავშვის მიმართ აღდგენითი მიდგომების გამოყენებით, მისი ინდივიდუალური საჭიროებების გათვალისწინებით, არასრულწლოვნის ქცევაზე ბავშვის საუკეთესო ინტერესებზე დაფუძნებული სამართლებრივი რეაგირების გამოყენების შესაძლებლობას იძლევა. ცხადია, განრიდების/განრიდება-მედიაციის პროგრამამ განვითარების შესაბამისი ეტაპები გაიარა. პრაქტიკაში არსებული ხარვეზების, წამოჭრილი სირთულეების გადაჭრის გზით ხდებოდა პროგრამის დახვეწა და შესაბამისი ცვლილებების განხორციელება. კერძოდ, ცვლილებები შეეხო შემდეგ საკითხებს:

- ⇒ 2014 წლიდან განრიდების გამოყენება შესაძლებელი გახდა მძიმე კატეგორიის დანაშაულებზე;
- ⇒ პრაქტიკის სრულყოფილი ანალიზის საფუძველზე გამოკვეთილი პრობლემების შედეგად, იუსტიციის მინისტრის 2016 წლის 1 თებერვლის №120 ბრძანებით, დეტალურად გაიწერა განრიდებისა და განრიდება-მედიაციის პროცედურები და განრიდების პროცესში მონაწილე პირების მიერ კონკრეტული გადაწყვეტილების მიღების ვადები;
- ⇒ გაიზარდა მედიატორის როლი დაზარალებულთან კომუნიკაციის თვალსაზრისით, განრიდების პროცესის დაწყების ეტაპზევე;
- ⇒ დაიხვეწა და უფრო სრულყოფილი გახდა განრიდებისა და განრიდება-მედიაციის ხელშეკრულების ფორმები, რომელიც შეიცავს დეტალურ ინფორმაციას არასრულწლოვნის მონაცემების, მის მიერ ჩადენილი ქმედების, მხარეთა უფლება-მოვალეობების, განრიდების პირობების, ხელშეკრულების მოქმედების ვადისა და მისი დარღვევის შემთხვევაში მოსალოდნელი შედეგების შესახებ;
- ⇒ 2016 წელს, არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსით, განრიდება-მედიაციის მოქმედების ფარგლები გაფართოვდა პირთა წრის მიხედვით და, გარდა არასრულწლოვნებისა, პროგრამაში 18-დან 21 წლამდე ასაკის პირების ჩართვაც გახდა შესაძლებელი.

2022-2023 წლებში საქართველოს გენერალური პროკურატურის მიერ განრიდების/განრიდება-მედიაციის პროგრამის გაძლიერების მიზნით მნიშვნელოვანი ღონისძიებები განხორციელდა: საქართველოს გენერალური პროკურატურის საპროკურორო საქმიანობაზე ზედამხედველობისა და სტრატეგიული განვითარების დეპარტამენტის მიერ განახლდა განრიდების/განრიდება-მედიაციის პროგრამის სახელმძღვანელო მითითებები, გაიმართა შეხვედრები არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულებაში სპეციალიზებულ პროკურორებთან და პროკურატურის სტრუქტურული ერთეულების მენეჯერებთან. პროკურატურამ მონაწილეობა მიიღო ქვეყნის მასშტაბით გამართულ განრიდება-მედიაციის პროგრამაში ჩართულ პროფესიონალთა მულტიდისციპლინურ შეხვედრებში. პროკურატურისა და იუსტიციის სამინისტროს ორგანიზებით გაიმართა აღდგენითი მართლმსაჯულების საერთაშორისო კონფერენცია, რომელზეც პროკურატურის მიერ შეჯამდა განრიდების/განრიდება-მედიაციის პროგრამის 13 წლიანი გამოცდილება. კონფერენციაზე საერთაშორისო ექსპერტების მიერ პოზიტიურად შეფასდა საქართველოში განრიდების/განრიდება-მედიაციის პროგრამის შედეგები.

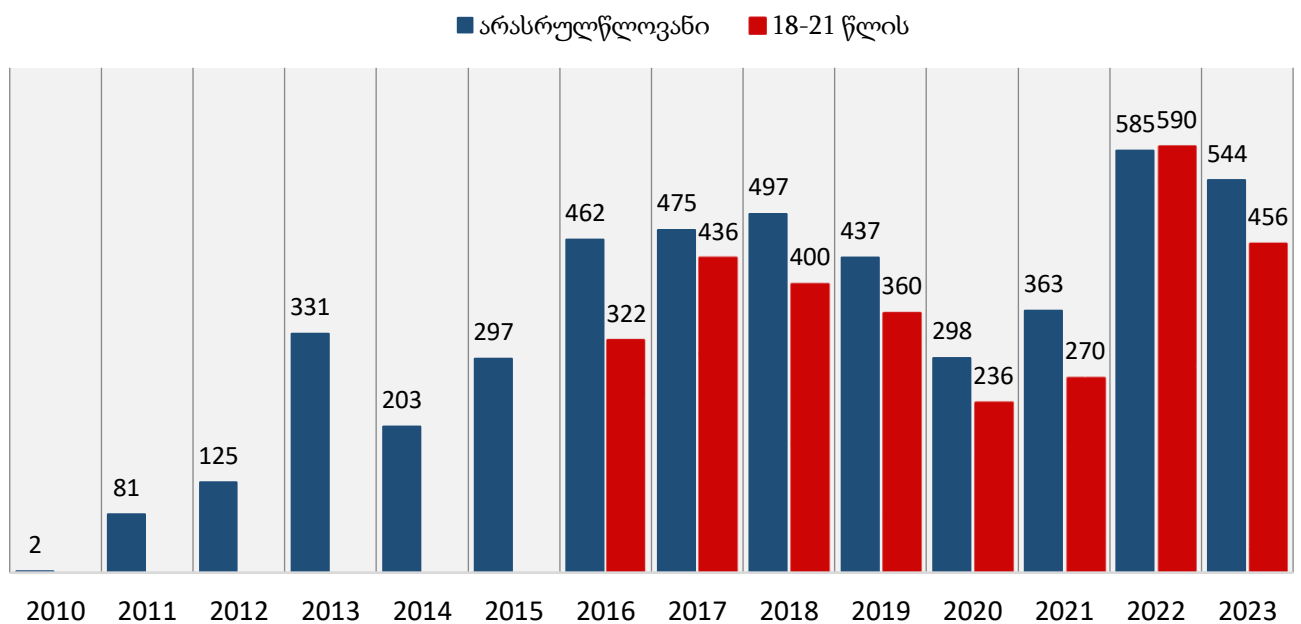

1.3. 2010-2023 წლებში არასრულწლოვანთა განრიდებულ პირთა ზოგადი სტატისტიკა

სტატისტიკური მონაცემების თანახმად, 2010-2023 წლებში 14-დან 21 წლამდე ასაკის 7770 პირი განრიდა, საიდანაც 4700 (60%) არასრულწლოვანი, ხოლო 3070 (40%) - 18-დან 21 წლამდე ასაკის პირია.

უმუალოდ 2023 წელს სისხლისსამართლებრივი დევნის ალტერნატიული მექანიზმი გამოყენებულ იქნა სულ 1000 პირის მიმართ. აქედან, 544 (54%) არასრულწლოვანი და 456 (46%) 18-დან 21 წლამდე ასაკის პირი იყო.

14-დან -21 წლამდე ასაკის პირების განრიდების სტატისტიკა წლების მიხედვით

განრიდების სტატისტიკური ანალიზის თანახმად, 2023 წელსაც, ისევე როგორც გასულ წლებში, განრიდება უმეტესად გამოყენებული იქნა მამრობითი სქესის არასრულწლოვანთა და 18-დან 21 წლამდე პირთა მიმართ. 2023 წელს განრიდებული 544 არასრულწლოვანიდან 492 (90%) მამრობითი სქესის, ხოლო 52 (10%) მდედრობითი სქესისაა, ხოლო 18-დან 21 წლამდე ასაკის განრიდებული 456 პირიდან 410 (90%) მამრობითი, ხოლო 46 (10%) - მდედრობითი სქესისაა. მდედრობითი სქესის პირთა მიმართ განრიდების გამოყენების დაბალი მაჩვენებელი განპირობებულია იმ გარემოებით, რომ დაბალია გოგონათა მიერ დანაშაულის ჩადენის მაჩვენებელი.

სტატისტიკური მონაცემების თანახმად, ყველა განრიდებული არასრულწლოვანი საქართველოს მოქალაქე იყო, ხოლო 18-დან 21 წლამდე ასაკის პირების შემთხვევაში 2 განრიდებული პირი ინდოეთის მოქალაქე იყო.

1.4. 2023 წელს არასრულწლოვანთა განრიდებისა და სისხლისსამართლებრივი დევნის თანაფარდობა

განრიდების მიზნებიდან გამომდინარე, რომელიც კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნის საზოგადოებაში სწორ ინტეგრაციას ემსახურება, ცხადია, საქართველოს კანონმდებლობამ დაადგინა არასრულწლოვანთა მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის ალტერნატიული ღონისძიებების გამოყენების პრიორიტეტულობა. თუმცა, სისხლისსამართლებრივი დევნის ალტერნატიული მექანიზმის გამოყენება კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნის მიმართ, რომელიც განრიდების კრიტერიუმებს აკმაყოფილებს, არ ხდება ავტომატურ რეჟიმში. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, განრიდების მიზანია არასრულწლოვნის საზოგადოებაში ინტეგრაცია და განმეორებითი დანაშაულის თავიდან აცილება. შესაბამისად, პროკურორმა განრიდების გამოყენების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებამდე, ყველა ინდივიდუალურ შემთხვევაში, უნდა შეაფასოს რამდენად უზრუნველყოფს განრიდება ზემოაღნიშნული მიზნების მიღწევას.

არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის მე-8 და 38-ე მუხლების თანახმად, არასრულწლოვნის მიმართ, პირველ რიგში, განიხილება განრიდების ან აღდგენითი მართლმსაჯულების ღონისძიების გამოყენების შესაძლებლობა და ფასდება, სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის დაკისრებასა და სასჯელის გამოყენებაზე უკეთ უზრუნველყოფს თუ არა განრიდება არასრულწლოვნის რესოციალიზაცია-რეაბილიტაციას და ახალი დანაშაულის თავიდან აცილებას. ამდენად, არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსი ადგენს განრიდების გამოყენების პრიორიტეტულობას, რაც გულისხმობს პროკურორის მიერ კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნის მიმართ პირველ რიგში განრიდების გამოყენების შესაძლებლობის განხილვას.

არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის აღნიშნული საკანონმდებლო ნორმები სრულ შესაბამისობაშია საერთაშორისო სტანდარტებთან. კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვანთა მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის ალტერნატიული ღონისძიებების გამოყენების პრიორიტეტულობას ხაზს უსვამს არაერთი საერთაშორისოსამართლებრივი აქტი:

- ⇒ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის „მინიმალური სტანდარტული წესები არასრულწლოვანთა მიმართ მართლმსაჯულების განხორციელების შესახებ (პეკინური წესები)“ მე-11 მუხლში საუბრობს ალტერნატიული ღონისძიებებით სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის შეცვლაზე და მიუთითებს, რომ არასრულწლოვნის საქმის განხილვა ფორმალური განხილვის გარეშე უნდა მოხდეს.¹³
- ⇒ მართლმსაჯულების სისტემაში ბავშვის უფლებათა შესახებ გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტის ზოგადი კომენტარი №10 ასევე მიუთითებს კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნის მიმართ განრიდების გამოყენების პრიორიტეტულობაზე. „არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულება, რომელიც გულისხმობს კანონთან კონფლიქტში მყოფი ბავშვების მიმართ ისეთი ალტერნატიული ზომების გამოყენებას, როგორცაა მართლმსაჯულების სისტემისაგან განრიდება და აღდგენითი მართლმსაჯულება, საშუალებას მისცემს მონაწილე სახელმწიფოებს, უპასუხონ კანონთან კონფლიქტში

¹³ გაეროს მინიმალური სტანდარტული წესები არასრულწლოვანთა მიმართ მართლმსაჯულების განხორციელების შესახებ (პეკინური წესები). მუხლი 11// https://www.unodc.org/pdf/compendium/compendium_2006_part_01_02.pdf

მყოფი ბავშვების საჭიროებებს. ამ გზით, ისინი შეძლებენ არა მხოლოდ ბავშვის ჭეშმარიტი ინტერესის, არამედ საზოგადოების მოკლე და გრძელვადიანი ინტერესების დაცვასაც,“ - აღნიშნულია გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტის №10 კომენტარში.¹⁴

⇒ თავად ბავშვის უფლებათა კონვენციის მე-40 მუხლის მე-3 პუნქტის თანახმად, „მონაწილე სახელმწიფოები ვალდებული არიან, იმ ბავშვების მიმართ, რომლებმაც, სავარაუდოდ დაარღვიეს სისხლის სამართლის კანონმდებლობა, ბრალად ედებათ მისი დარღვევა ან აღიარებული არიან მის დამრღვევებად, მხარი დაუჭირონ ისეთი ზომების გატარებას, რომლებიც არ ითვალისწინებს ფორმალურ სამართალწარმოებას. გამომდინარე იმ ფაქტიდან, რომ არასრულწლოვანი კანონდამრღვევების უმეტესობა ძირითადად მსუბუქ დანაშაულს სჩადის, მათ მიმართ ისეთი ზომების გატარება, რომლებიც გამიჯნულია სისხლის სამართლის/არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების აღსრულებისგან და რომლებიც გულისხმობს ალტერნატიული (სოციალური) სერვისების გამოყენებას, (მაგალითად, განრიდება), უნდა იყოს რაც შეიძლება ფართოდ დანერგილი და გავრცელდეს საქმეების უმეტესობაზე.“

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის მე-8 მუხლის მე-2 ნაწილისა და 38-ე მუხლის პირველი ნაწილის შესაბამისად, პროკურორები არასრულწლოვანთა მიმართ პირველ რიგში სწორედ განრიდების გამოყენების შესაძლებლობას განიხილავენ. პროკურორი დევნის დაწყების შესახებ გადაწყვეტილებას მხოლოდ მას შემდეგ იღებს, როდესაც დარწმუნდება, რომ განრიდება-მედიაცია ვერ უზრუნველყოფს არასრულწლოვნის რესოციალიზაცია-რეაბილიტაციას და ახალი დანაშაულის თავიდან აცილებას. აღნიშნული საკითხის შეფასებისას პროკურორი სისხლის სამართლის საქმეში არსებულ გარემოებებთან ერთად, ითვალისწინებს არასრულწლოვნის ინდივიდუალური შეფასებით გამოკვეთილ არასრულწლოვნის რისკ და დამცავ ფაქტორებს.

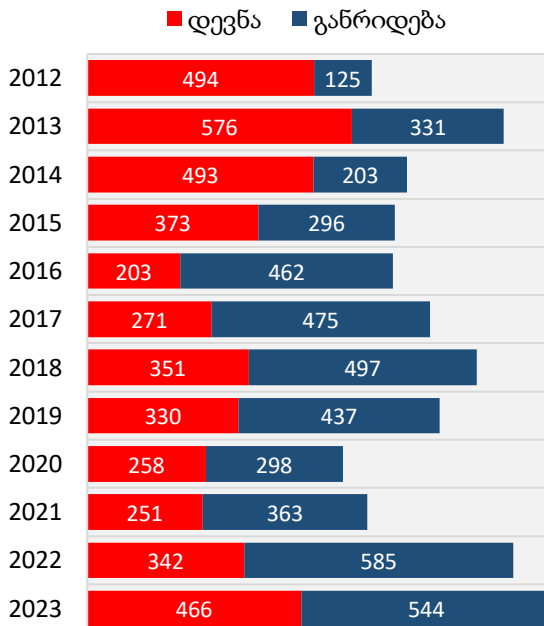
სტატისტიკური მონაცემების თანახმად, 2016 წლიდან (არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის ამოქმედების შემდეგ) კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა მიმართ განრიდების გამოყენების მაჩვენებელი მნიშვნელოვნად აღემატება სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების მაჩვენებელს. პანდემიით გამოწვეულ გარკვეულ მიზეზთა გამო, 2019 წელთან შედარებით, 2020 წელს არასრულწლოვანთა მიმართ განრიდების მაჩვენებელი სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების მაჩვენებელთან მიმართებით 3%-ით იყო შემცირებული. თუმცა, 2021 წელს, მოხერხდა განრიდების გამოყენების ზრდის დინამიკის აღდგენა და რაოდენობრივ მაჩვენებელთან ერთად მოიმატა არასრულწლოვანთა განრიდების ხვედრითმა წილმაც სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყებასთან მიმართებით. კერძოდ, 2021 წელს განრიდებულ და ბრალდებულ არასრულწლოვანთა საერთო რაოდენობა იყო 610, საიდანაც განრიდება-მედიაციის პროგრამაში ჩაერთო 363 (59%) არასრულწლოვანი, ხოლო 2022 წელს განრიდებულ და ბრალდებულ არასრულწლოვანთა საერთო რაოდენობა იყო 927, საიდანაც განრიდება-მედიაციის პროგრამაში ჩაერთო 585 (63%) არასრულწლოვანი. 2023 წლის მონაცემებით კი, განრიდებულ და ბრალდებულ არასრულწლოვანთა საერთო რაოდენობა არის 1010, საიდანაც განრიდება-მედიაციის პროგრამაში 544 (54%) არასრულწლოვანი ჩაერთო.

¹⁴ გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტის ზოგადი კომენტარი №10. 2007// <https://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/crc.c.gc.10.pdf>

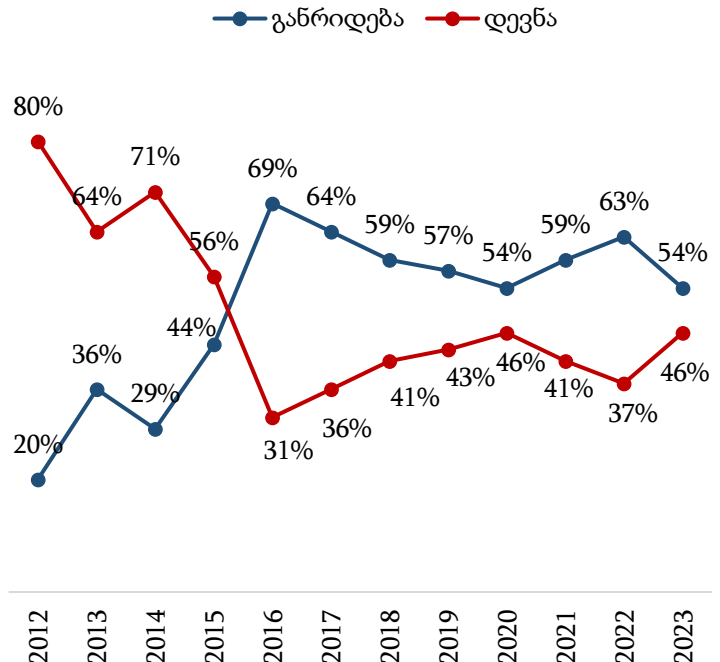

განრიდებულ და ბრალდებულ არასრულწლოვანთა საერთო რაოდენობაში განრიდებისა და სისხლისსამართლებრივი დენის თანაფარდობა წლების მიხედვით შემდეგია:

**არასრულწლოვანთა
განრიდებისა და
სისხლისსამართლებრივი დენის
რაოდენობრივი მაჩვენებელი**

**არასრულწლოვანთა განრიდებისა და
სისხლისსამართლებრივი დენის
პროცენტული მაჩვენებელი**

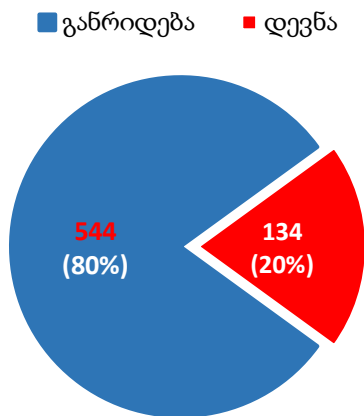
ზემოთ მოცემული სტატისტიკური მაჩვენებლები გამომდინარეობს განრიდებულ და ბრალდებულ არასრულწლოვანთა საერთო რაოდენობიდან.¹⁵ როგორც ზემოთ მოცემული გრაფიკიდან ჩანს, 2023 წლის მონაცემებით, მართალია, კვლავ მაღალია (8%-ით) არასრულწლოვანთა მიმართ განრიდების გამოყენების მაჩვენებელი სისხლისსამართლებრივი დენის დაწყებასთან შედარებით, მაგრამ 2022 წელთან შედარებით ეს მაჩვენებელი 9%-ით არის შემცირებული. აღნიშნული არ არის განპირობებული პროკურორთა მიერ განრიდების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებაზე უარის თქმით. სტატისტიკური მონაცემები ცხადყოფს, რომ 2023 წელსაც მაღალია განრიდების გამოყენების მაჩვენებელი იმ არასრულწლოვანთა მიმართ, რომლებიც განრიდების კრიტერიუმებს აკმაყოფილებდნენ. 2023 წელს, განრიდებულ და ბრალდებულ არასრულწლოვანთა საერთო რაოდენობაში, განრიდების ხვედრითი წილის შემცირება 2022 წელთან შედარებით განპირობებულია დანაშაულის ჩამდენ იმ არასრულწლოვანთა მატებით, რომლებიც განრიდების კრიტერიუმებს ვერ აკმაყოფილებდნენ. სწორედ ამიტომ, კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა მიმართ არსებული სისხლის სამართლის პოლიტიკის შეფასებისა და განრიდების გამოყენების მაჩვენებლის ზუსტი განსაზღვრის მიზნით, მნიშვნელოვანია, განრიდების რაოდენობა შედარდეს მხოლოდ იმ ბრალდებულ არასრულწლოვანთა რაოდენობას, რომლებიც განრიდების ფორმალურ კრიტერიუმებს აკმაყოფილებდნენ, თუმცა, პროკურორმა დისკრეციული უფლებამოსილებიდან გამომდინარე, მათ მიმართ სისხლისსამართლებრივი დენის დაწყების გადაწყვეტილება მიიღო.

¹⁵ ბრალდებულ არასრულწლოვანთა რაოდენობა მოიცავს არასრულწლოვანთა მიმართ სისხლისსამართლებრივი დენის დაწყების საერთო მაჩვენებელს, რომელიც აერთიანებს როგორც იმ ბრალდებულ არასრულწლოვნებს, რომლებიც აკმაყოფილებდნენ განრიდების კრიტერიუმებს, ასევე, იმ ბრალდებულ არასრულწლოვნებს, რომლებიც განრიდების კანონმდებლობით დადგენილ განრიდების კრიტერიუმებს ვერ აკმაყოფილებდნენ.

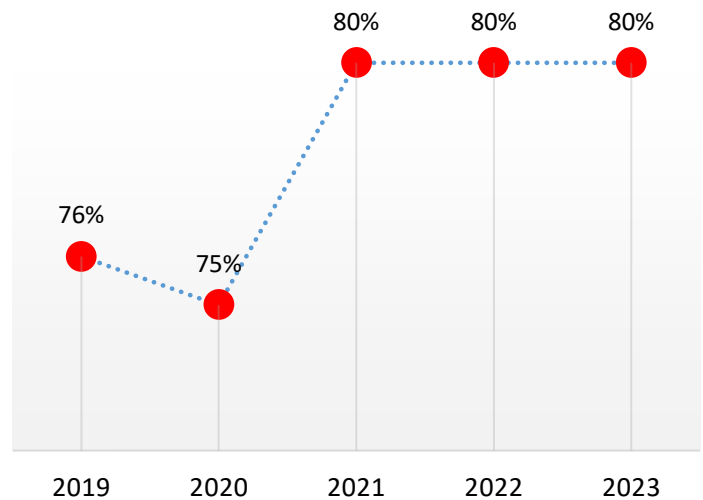

2023 წელს ბრალდებული 466 პირიდან განრიდების კანონით დადგენილ კრიტერიუმს მხოლოდ 134 არასრულწლოვანი აკმაყოფილებდა. ამდენად, 2023 წლის მონაცემებით, განრიდებულ და იმ ბრალდებულ არასრულწლოვანთა საერთო რაოდენობა, რომლებიც განრიდების კანონმდებლობით დადგენილ მოთხოვნებს აკმაყოფილებდნენ, 678 პირს შეადგენს, საიდანაც პროკურორმა განრიდების გადაწყვეტილება 544 (80%) არასრულწლოვნის მიმართ მიიღო. აღნიშნული ცალსახად მიუთითებს, რომ პროკურორები არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის მე-8 მუხლის საფუძველზე არასრულწლოვანთა მიმართ პრიორიტეტულად სწორედ სისხლისსამართლებრივი დევნის ალტერნატიული მექანიზმების გამოყენებას განიხილავენ. 2019 წელს ზემოაღნიშნული მაჩვენებელი - 76%, 2020 წელს კი - 75% იყო, ხოლო 2021-2023 წლებში განრიდების ხვედრითი წილი განრიდებულ და იმ ბრალდებულ არასრულწლოვანთა საერთო რაოდენობასთან მიმართებით, რომლებიც განრიდების კანონმდებლობით დადგენილ მოთხოვნებს აკმაყოფილებდნენ - 80%-ია. აღნიშნული მიუთითებს, რომ გასულ წლებთან შედარებით, არასრულწლოვანთა მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის ალტერნატიული მექანიზმის გამოყენების მაჩვენებელი მზარდია.

2023 წელს განრიდებულ არასრულწლოვანთა მაჩვენებელი იმ პირთა საერთო რაოდენობიდან (678), რომლებიც აკმაყოფილებდნენ განრიდების კანონმდებლობით დადგენილ ფორმალურ კრიტერიუმებს

2019-2023 წლებში განრიდების ხვედრითი წილი იმ არასრულწლოვანთა საერთო რაოდენობასთან მიმართებით, რომლებიც კანონით დადგენილ განრიდების კრიტერიუმებს აკმაყოფილებდნენ

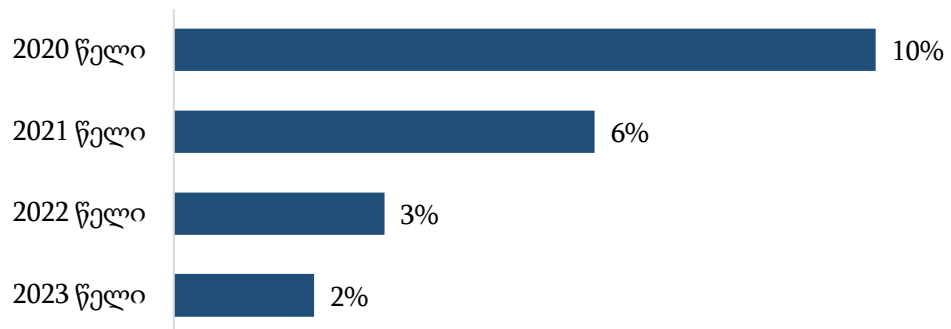

1.5. 2023 წელს არასრულწლოვანთა მიმართ განრიდებამდე სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების და სასამართლოდან განრიდების მიზნით საქმეთა დაბრუნების მაჩვენებელი

კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნის მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის ალტერნატიული მექანიზმების პრიორიტეტულად გამოყენების მიზანია ბავშვის მიმართ რესოციალიზაცია-რეზილიტაციის პროგრამებში დროული ჩართვა და საწყის ეტაპზე მისი ფორმალური პროცედურებისგან განრიდება. შესაბამისად, მნიშვნელოვანია, განრიდების შესახებ გადაწყვეტილებას პროკურორი სამართალწარმოების განხორციელების საწყის ეტაპზე იღებდეს. პრაქტიკაში არის ერთეული შემთხვევა, როდესაც პროკურორს უწევს არასრულწლოვნის მიმართ ჯერ სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყება და შემდეგ განრიდების გადაწყვეტილების მიღება.

2023 წლის მონაცემებით, 544 განრიდებული არასრულწლოვნიდან განრიდებამდე სისხლისსამართლებრივი დევნა დაიწყო მხოლოდ 11 არასრულწლოვნის მიმართ, რაც განრიდებულ არასრულწლოვანთა მხოლოდ 2%-ია. წლების მიხედვით მონაცემების ანალიზი აჩვენებს, რომ ბოლო წლების განმავლობაში მინიმუმამდე იქნა დაყვანილი შემთხვევების რაოდენობა, როდესაც განრიდებამდე მოხდა არასრულწლოვნის მიმართ დევნის დაწყება.

განრიდებამდე სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების მაჩვენებელი
წლების მიხედვით

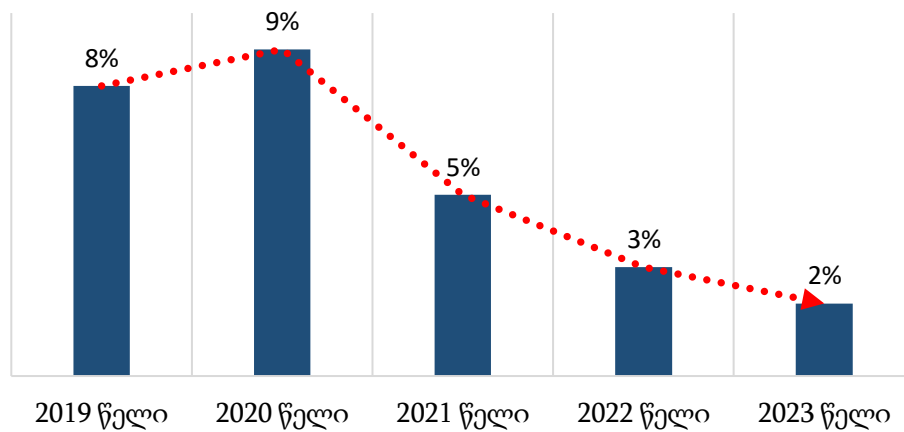
განრიდებულ არასრულწლოვანთა სისხლის სამართლის საქმეთა მონიტორინგის ფარგლებში შესწავლილი და გაანალიზებული იქნა აღნიშნულ 11 შემთხვევაში არასრულწლოვანთა მიმართ განრიდებამდე სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების აუცილებლობის საკითხი. მონიტორინგის შედეგების თანახმად, 11 არასრულწლოვნიდან: 4 პირის მიმართ არსებობდა დევნის დაწყების აუცილებლობა, ვინაიდან მათი დაკავება დანაშაულზე წასწრების გამო მოხდა; 1 შემთხვევაში არასრულწლოვნის მხრიდან სახეზე იყო ძალადობრივ დანაშაულთა ერთობლიობის ჩადენა, ხოლო 1 შემთხვევაში - ჯგუფური დანაშაულის ჩადენის ფაქტი, რის საფუძველზეც პროკურორმა, საჯარო ინტერესის ტესტის გათვალისწინებით, მიიღო გადაწყვეტილება სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების შესახებ; 2 შემთხვევაში არასრულწლოვნები არ აღიარებდნენ ჩადენილ დანაშაულს, დანაშაულის აღიარების შემდეგ კი პროკურორმა გამოძიების ეტაპზე მიიღო არასრულწლოვნის განრიდების და სისხლისსამართლებრივი დევნის შეწყვეტის გადაწყვეტილება; 3 შემთხვევაში არასრულწლოვნები გამოძიების ეტაპზე ასევე არ აღიარებდნენ დანაშაულს, საქმე წარიმართა სასამართლოში და უკვე საქმის არსებითი განხილვის ეტაპზე, არასრულწლოვანთა მიერ

დანაშაულის აღიარების შემდეგ მოხდა სასამართლოს მიერ საქმის პროკურატურისთვის დაბრუნება და არასრულწლოვანთა განრიდება.

რაც შეეხება სასამართლოდან განრიდების მიზნით არასრულწლოვნის საქმეების პროკურატურისთვის დაბრუნების მაჩვენებელს, 2023 წელს განრიდებული 544 არასრულწლოვანიდან განრიდების მიზნით სასამართლომ მხოლოდ 9 არასრულწლოვნის საქმე დააბრუნა, რაც განრიდებულ არასრულწლოვანთა საერთო რაოდენობის 2%-ია. წინა წლებთან შედარებით, აღნიშნული მაჩვენებელი მნიშვნელოვნადაა გაუმჯობესებული. განრიდების მიზნით არასრულწლოვანთა საქმის სასამართლოდან დაბრუნების მაჩვენებელი 2022 წელს - 3%, 2021 წელს - 5%, 2020 წელს - 9%, 2019 წელს კი - 8% იყო.

სასამართლოდან განრიდების მიზნით დაბრუნებულ საქმეთა მაჩვენებელი

განრიდებამდე სისხლისსამართლებრივი დევნის, ასევე, სასამართლოდან განრიდების მიზნით საქმეთა დაბრუნების დაბალი მაჩვენებელი ცალსახად მიუთითებს საქართველოს პროკურატურის მიერ სისხლის სამართლის პოლიტიკის განხორციელებისას ბავშვის საუკეთესო ინტერესის გათვალისწინების პრიორიტეტულობაზე, რომელიც აღიარებს არასრულწლოვანთა ინდივიდუალურ საჭიროებებსა და რესოციალიზაცია-რეაბილიტაციაზე დაფუძნებულ მიდგომებს. მონაცემების თანახმად, პროკურორები განრიდების დაწყების შესახებ გადაწყვეტილებას საწყის ეტაპზევე სწორად და დროულად იღებენ. არასრულწლოვნის განრიდების შესახებ გადაწყვეტილების დროულად მიღება კი განრიდების მიზნების მიღწევის ერთ-ერთი მთავარი წინაპირობაა.

1.6. 2023 წელს არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსით დადგენილი წესით განრიდებულ პირთა სტატისტიკა დანაშაულის კატეგორიისა და სახის მიხედვით

განრიდების გამოყენება არასრულწლოვანთა და 18-დან 21 წლამდე ასაკის პირთა მიმართ ნაკლებად მძიმე და მძიმე კატეგორიის დანაშაულებზე ხდება. მნიშვნელოვანია, სტატისტიკური ინფორმაციის დამუშავებაც დანაშაულის კატეგორიის მიხედვით.

2023 წელს, 14-დან 21 წლამდე განრიდებული 1000 პირიდან, განრიდება მძიმე კატეგორიის დანაშაულის ჩამდენი 426 პირის მიმართ იქნა გამოყენებული, ხოლო ნაკლებად მძიმე კატეგორიის დანაშაულის ჩამდენი 574 პირის მიმართ. ე.ი. 2023 წელს 43% შემთხვევაში განრიდებული იქნა მძიმე, ხოლო 57% შემთხვევაში ნაკლებად მძიმე კატეგორიის დანაშაულის ჩამდენი 14-დან 21 წლამდე ასაკის პირი.

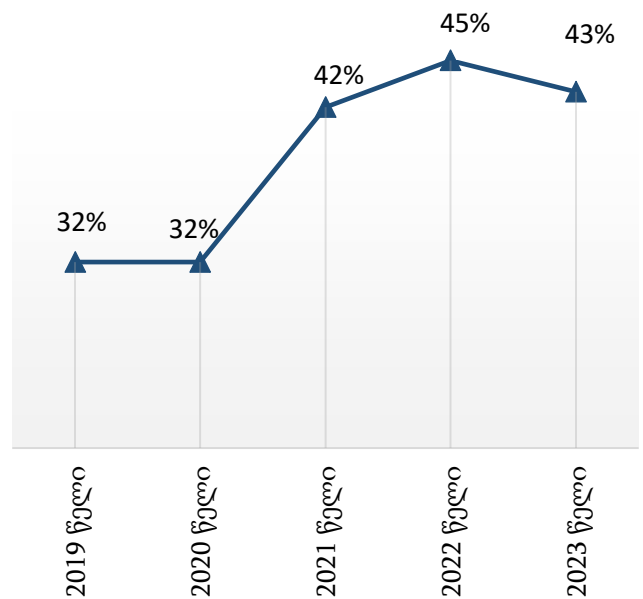
2021 წლიდან მძიმე კატეგორიის დანაშაულებზე განრიდების მატების ტენდენცია ფიქსირდება. ეს მაჩვენებელი 2021-2023 წლებში 40%-დან 45%-მდე მერყეობს, თუმცა, 2023 წელს სულ განრიდებულ 14-დან 21 წლამდე ასაკის პირებში მძიმე კატეგორიის დანაშაულზე განრიდების გამოყენების მაჩვენებელი, წინა წელთან შედარებით, 2%-ით არის შემცირებული.

აღსანიშნავია, რომ მძიმე კატეგორიის დანაშაულზე არასრულწლოვანთა განრიდების მაჩვენებელი მნიშვნელოვნად აღემატება ამავე კატეგორიის დანაშაულზე 18-დან 21 წლამდე ასაკის პირთა განრიდების მაჩვენებელს.

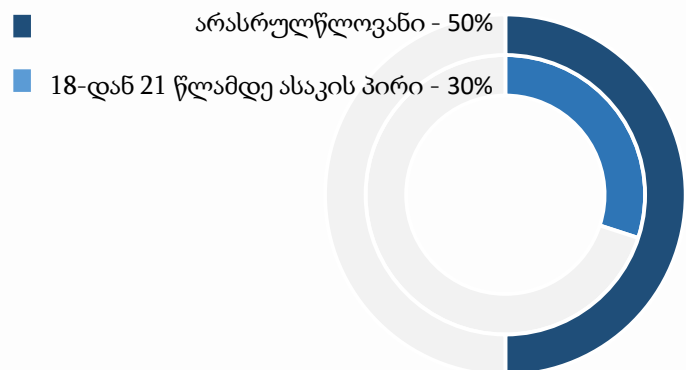
კერძოდ, 544 განრიდებული არასრულწლოვანიდან, 287 (50%) განრიდებული იქნა მძიმე კატეგორიის დანაშაულზე, ხოლო 456 განრიდებული 18-დან 21 წლამდე ასაკის პირიდან, 139 (30%) განრიდა მძიმე კატეგორიის დანაშაულზე.

გარდა დანაშაულის კატეგორიისა, საინტერესოა როგორია განრიდების გამოყენების მაჩვენებელი დანაშაულთა ერთობლიობის შემთხვევებში. სტატისტიკური ინფორმაციის თანახმად, რიც

2019 - 2023 წლებში 14-დან 21 წლამდე ასაკის განრიდებულ პირთაგან მძიმე კატეგორიის დანაშაულზე განრიდების პროცენტული მაჩვენებელი

2023 წელს განრიდებულ არასრულწლოვანთა და 18-დან 21 წლამდე პირთა განრიდების მაჩვენებელი მძიმე კატეგორიის დანაშაულზე

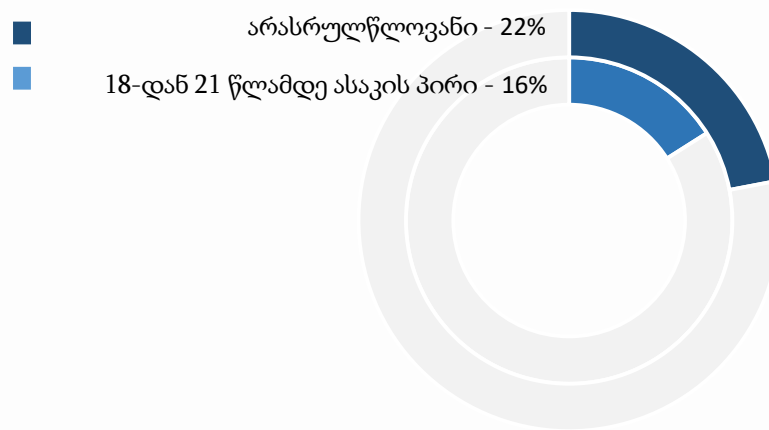

შემთხვევებში არასრულწლოვნის/18-დან 21 წლამდე ასაკის პირის მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის ალტერნატიულ მექანიზმს პროკურორი დანაშაულთა ერთობლიობის დროსაც იყენებს. გადაწყვეტილების მიღებისას პროკურორისთვის მნიშვნელოვანია, რომ თითოეული არასრულწლოვნის/18-დან 21 წლამდე ასაკის პირის ინდივიდუალური შეფასებისას იკვეთებოდეს დამცავი ფაქტორები, რომელიც არასრულწლოვანთან/18-დან 21 წლამდე ასაკის პირთან მუშაობისას არსებული რისკ-ფაქტორების მინიმუმამდე დაყვანის, მისი რესოციალიზაციის და განმეორებითი დანაშაულის თავიდან აცილების შესაძლებლობას იძლევა.

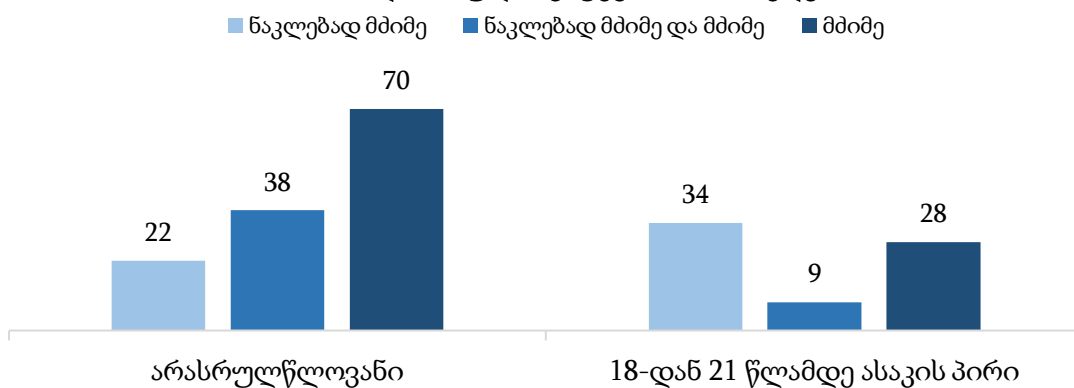
2023 წელს განრიდებული 544 არასრულწლოვნიდან დანაშაულთა ერთობლიობაზე განრიდება 120 (22%), ხოლო 18-დან 21 წლამდე ასაკის პირიდან - 71 (16%) პირი.

2023 წელს განრიდებულ არასრულწლოვანთა და 18-დან 21 წლამდე ასაკის პირთა მაჩვენებელი დანაშაულთა ერთობლიობაზე

2023 წელს, დანაშაულთა ერთობლიობაზე განრიდებული 120 არასრულწლოვნიდან, ნაკლებად მძიმე კატეგორიის დანაშაულთა ერთობლიობა ჩადენილი ჰქონდა 22, ნაკლებად მძიმე და მძიმე კატეგორიის დანაშაულთა ერთობლიობა - 38, ხოლო, მძიმე კატეგორიის დანაშაულთა ერთობლიობა - 70 არასრულწლოვანს. 2023 წელს დანაშაულთა ერთობლიობაზე განრიდებული 18-დან 21 წლამდე ასაკის 71 პირიდან ნაკლებად მძიმე დანაშაულთა ერთობლიობა ჩადენილი ჰქონდა 34, ნაკლებად მძიმე და მძიმე კატეგორიის დანაშაულთა ერთობლიობა - 9, ხოლო მძიმე კატეგორიის დანაშაულთა ერთობლიობა - 28 პირს.

2023 წელს დანაშაულთა ერთობლიობაზე განრიდების მაჩვენებელი დანაშაულის კატეგორიის მიხედვით

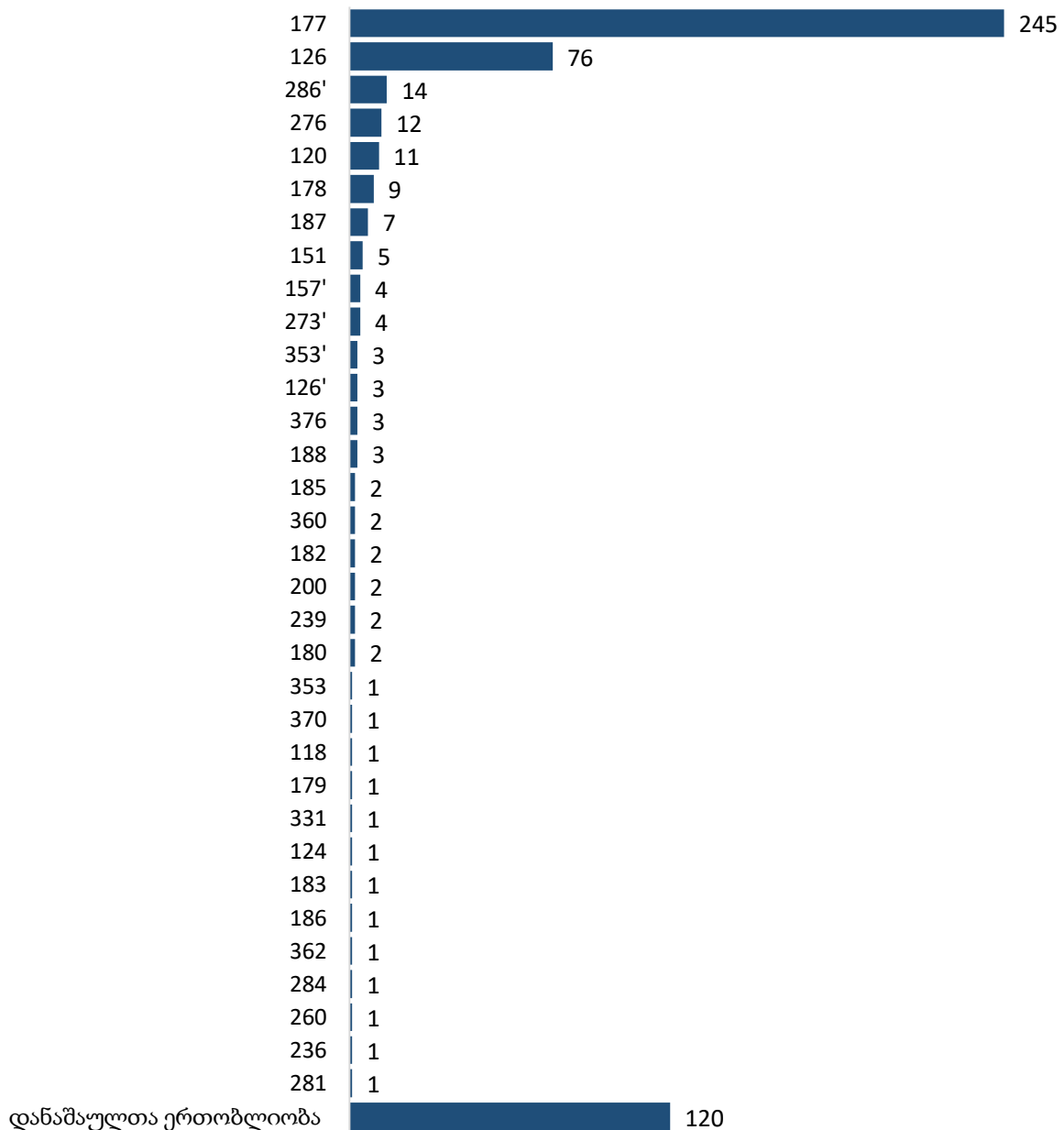

ყოველწლიური სტატისტიკური მონაცემების თანახმად, არასრულწლოვანთა მიმართ განრიდების გამოყენება ყველაზე ხშირად საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ დანაშაულებზე ხდება, რომელთაგან ძირითად შემთხვევებში სახეზე გვაქვს სისხლის სამართლის კოდექსის 177-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის - ქურდობის ჩადენა.

2023 წელს განრიდებული 544 არასრულწლოვანიდან საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 177-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაული ჩადენილი ჰქონდა 345 (63%) არასრულწლოვანს.¹⁶

2023 წელს არასრულწლოვანთა განრიდების მაჩვენებელი საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მუხლების მიხედვით

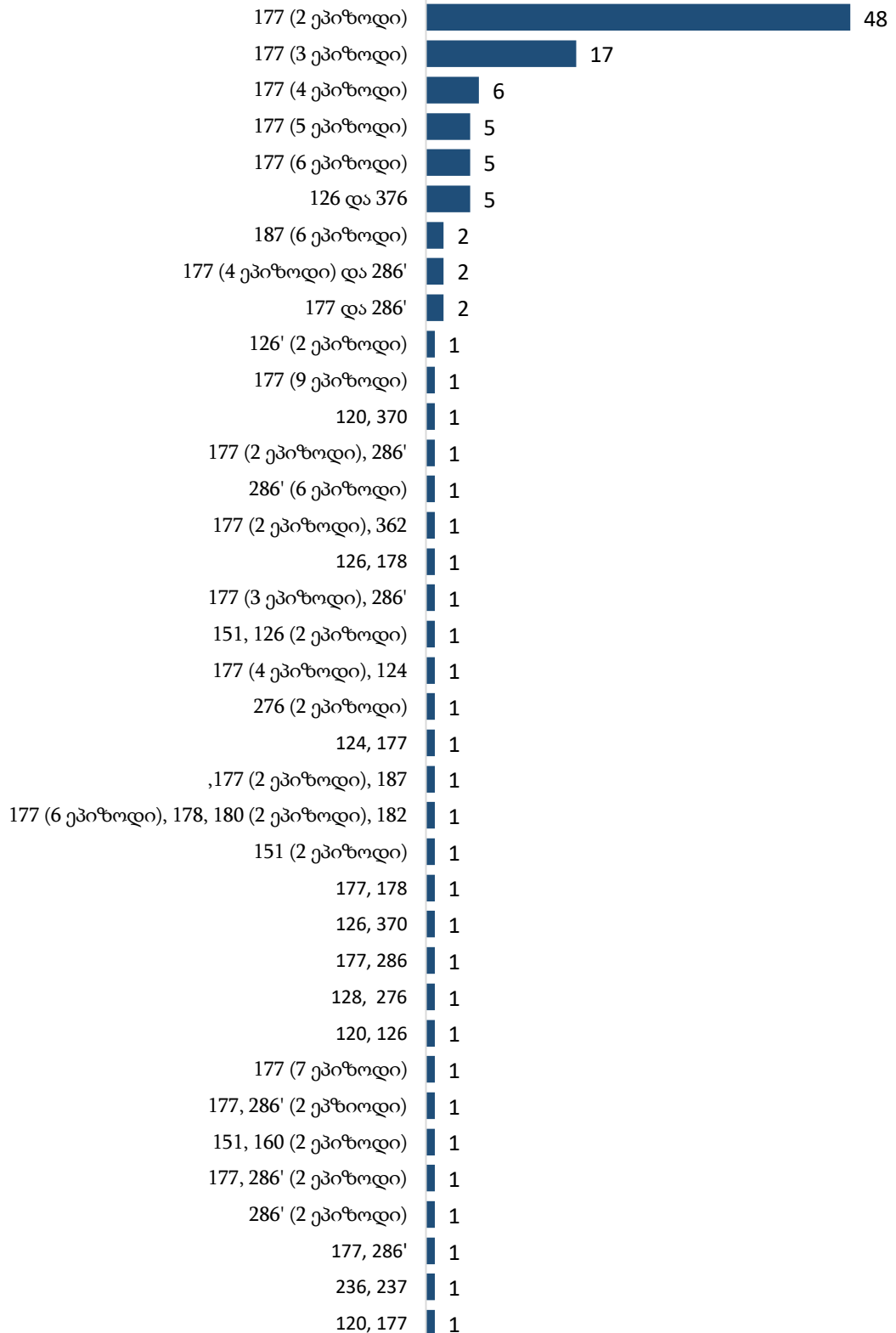

¹⁶ მითითებული მაჩვენებელი მოიცავს, როგორც სისხლის სამართლის კოდექსის 177-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის 1 ეპიზოდს, ასევე, დანაშაულთა ერთობლიობისას 177-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის 2 ან მეტი ეპიზოდს, ან სხვა მუხლით გათვალისწინებულ დანაშაულთან ერთობლიობისას 177-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენის მაჩვენებელსაც.

დანაშაულთა ერთობლიობაშიც ძირითადად საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 177-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენის რამდენიმე ეპიზოდი გვაქვს სახეზე. დეტალური ინფორმაცია დანაშაულთა ერთობლიობაზე არასრულწლოვანთა განრიდების შესახებ წარმოდგენილია ქვემოთ მოცემულ გრაფიკზე.

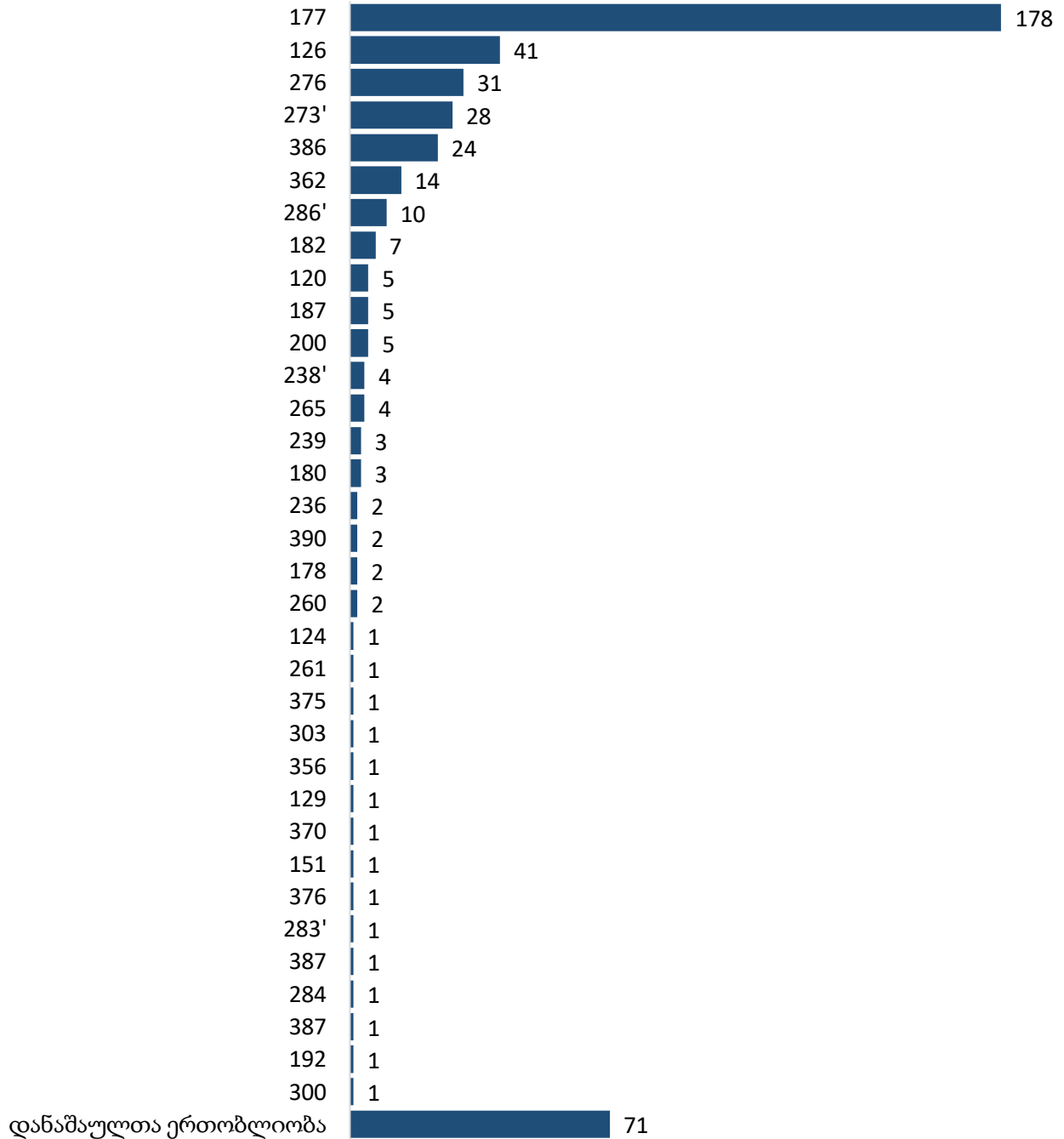
2023 წელს არასრულწლოვანთა განრიდების მაჩვენებელი დანაშაულთა ერთობლიობაზე

არასრულწლოვნების მსგავსად, 18-დან 21 წლამდე ასაკის პირების განრიდებაც ძირითადად სისხლის სამართლის კოდექსის 177-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენისას მოხდა. 2023 წელს განრიდებული 18-დან 21 წლამდე ასაკის 456 პირიდან, 236 პირს (52%)¹⁷ ჩადენილი ჰქონდა ქურდობა.

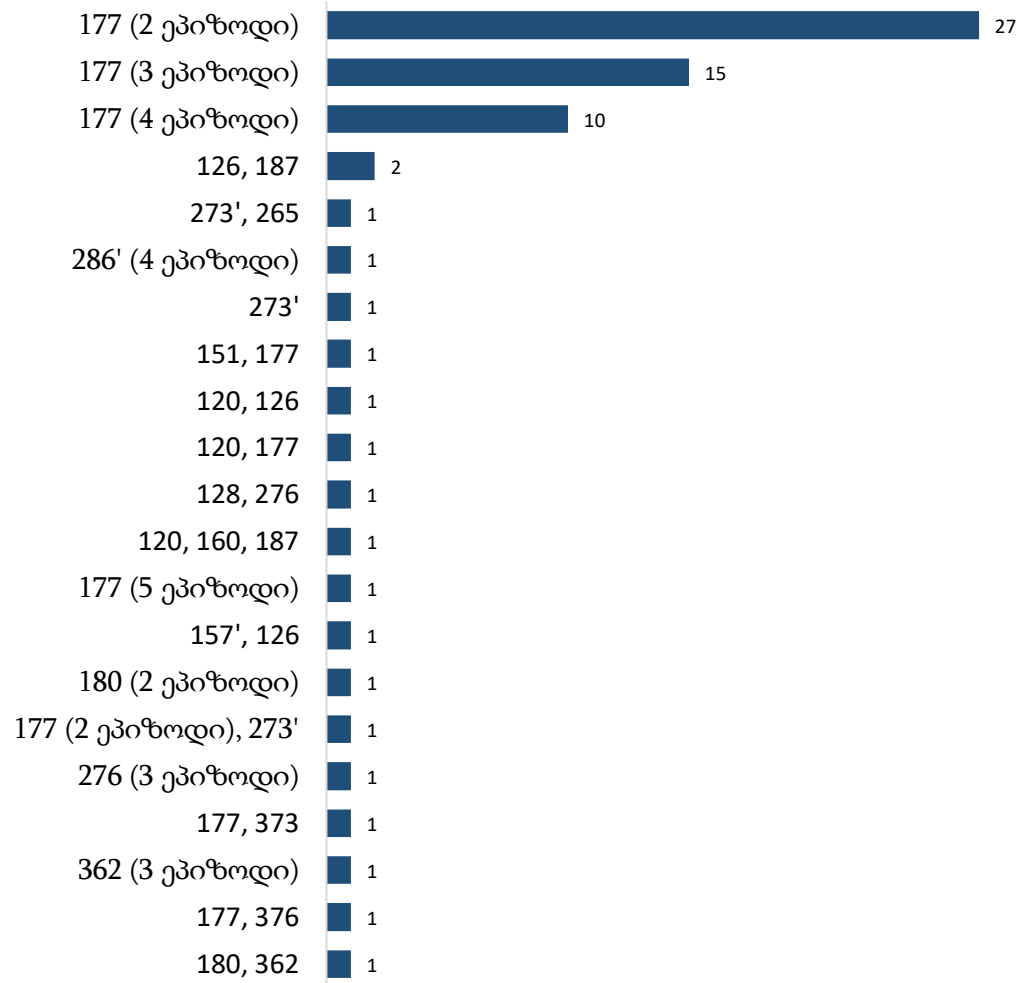
2023 წელს 18-დან 21 წლამდე ასაკის პირთა განრიდების მაჩვენებელი საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის მუხლების მიხედვით

¹⁷ მითითებული მაჩვენებელი მოიცავს, როგორც სისხლის სამართლის კოდექსის 177-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის 1 ეპიზოდს, ასევე, დანაშაულთა ერთობლიობისას 177-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის 2 ან მეტი ეპიზოდს, ან სხვა მუხლით გათვალისწინებულ დანაშაულთან ერთობლიობისას 177-ე მუხლით გათვალისწინებული დანაშაულის ჩადენის მაჩვენებელსაც.

**2023 წელს 18-დან 21 წლამდე ასაკის პირთა განრიდების მაჩვენებელი
დანაშაულთა ერთობლიობაზე**

1.7. მედიაციის მაჩვენებელი 2023 წელს განრიდებულ არასრულწლოვანთა და 18-დან 21 წლამდე ასაკის პირთა მიმართ

აღდგენითი მართლმსაჯულება სულ უფრო სწრაფი ტემპით მკვიდრდება მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყანაში, რადგან ის კანონთან კონფლიქტში მყოფი პირისთვის პასუხიმგებლობის დაკისრებასთან ერთად, ფოკუსირებულია მიყენებული ზიანის გამოსწორებაზე და ხშირად საზოგადოების ჩართულობით უზრუნველყოფს დამზარალებელსა და დაზარალებულს შორის კონფლიქტის გადაწყვეტას. მხარეთა მონაწილეობა აღდგენითი მართლმსაჯულების პროცესის არსებითი ნაწილია, რაც უზრუნველყოფს მხარეთა შორის კონფლიქტის აღმოფხვრას და აერთიანებს მათ ძალისხმევას დამდგარი ზიანის აღმოფხვრის მიზნით.¹⁸

დღეს საერთაშორისო ექსპერტები აქტიურად საუბრობენ აღდგენითი მართლმსაჯულების გაფართოების საჭიროებაზე, რის შესახებაც ცალსახად მიუთითებს ვენეციის 2021 წლის დეკლარაცია, რომელმაც სრულად გაიზიარა ევროკავშირის 2018 წლის მითითებები აღდგენითი მართლმსაჯულების გაფართოების შესახებ.¹⁹

ვენეციის დეკლარაციას „სისხლის სამართლის საქმეებში აღდგენითი მართლმსაჯულების როლის შესახებ,“ 2021 წლის დეკემბერში ევროპის საბჭოს მინისტრთა კომიტეტის 40 სახელმწიფოს მინისტრთა დელეგაციამ ერთხმად დაუჭირა მხარი. დეკლარაციამ კიდევ ერთხელ გაუსვა ხაზი აღდგენითი მართლმსაჯულების ნებაყოფლობით ბუნებას, დაზარალებულსა და დამნაშავეს შორის დიალოგის პროცესის მნიშვნელობას და აღდგენითი მართლმსაჯულების პროცესში ყველა მხარის საჭიროებებზე თანაბარი ზრუნვის შესაძლებლობას. დეკლარაციამ კიდევ ერთხელ მიუთითა, რომ აღდგენითი მართლმსაჯულება აქცენტს აკეთებს მატერიალური და არამატერიალური ზიანის ანაზღაურებაზე, ნებაყოფლობითობაზე, მონაწილეობაზე, კონფიდენციალურობაზე, დამნაშავეთა რეინტეგრაციაზე, მესამე მხარის მიუკერძოებლობასა და, შესაბამისად, სტიგმატიზაციის რისკის შემცირებაზე.²⁰

საქართველოში აღდგენითი მართლმსაჯულების გამოყენება არასრულწლოვანთა და 18-დან 21 წლამდე ასაკის პირთა განრიდების პროგრამის ფარგლებში მედიაციის ფორმით ხდება.

მედიაცია აღდგენითი მართლმსაჯულების ერთ-ერთი საუკეთესო ინსტრუმენტია. აღდგენით მართლმსაჯულებას აღწერენ როგორც პროცესს, რომელიც „ეხმანება იმ ადამიანებისა და საზოგადოების „საჭიროებებს“ და „როლებს,“ რომელთა ყოველდღიურ ცხოვრებაზე იქონია გავლენა დანაშაულმა. აღდგენითი მართლმსაჯულება მიზნად ისახავს ყველა ჩართული მხარის საჭიროებების პასუხსა და დაბალანსებას: დაზარალებული, დამზარალებელი და საზოგადოება.“²¹ აღდგენითი მართლმსაჯულება დანაშაულებრივ ქცევაზე რეაგირების საშუალებაა საზოგადოების, დაზარალებულისა და კანონთან კონფლიქტში მყოფი პირის საჭიროებების დაბალანსებით.²²

¹⁸ University of Cambridge. Restorative Justice: An International Perspective//

<https://www.educ.cam.ac.uk/research/programmes/restorativeapproaches/seminartwo/SiaLucio.pdf>

¹⁹ იხ.: <https://www.euforumrj.org/en/how-venice-declaration-contributes-international-restorative-justice-framework>

²⁰ იხ.: Venice Declaration on the Role of Restorative Justice in Criminal Matters//13 and 14 December 2021, Venice, Italy.

²¹ იხ.: ივო ერცენი, ჯანა ჯავახიშვილი, ლადო ჯავახიშვილი. აღდგენითი მართლმსაჯულების სახელმძღვანელო. ევროკავშირის საქართველოსთვის. 2020 წ. 24 გვ.

²² Handbook on Restorative justice programmes – UNODC. Pg. 6 //

https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_on_Restorative_Justice_Programmes.pdf

მედიაცია, როგორც კანონთან კონფლიქტში მყოფი პირისა და დაზარალებულის შეხვედრა და მათ შორის დიალოგის პროცესი, განსაკუთრებულ მნიშვნელობას კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთა მიმართ იძენს, რადგან აღნიშნული პროცესი ხელს უწყობს დანაშაულის გაცნობიერებას და იმის გააზრებას, თუ რა შედეგი მოჰყვა არასრულწლოვნის მიერ ჩადენილ ქმედებას, რა ზიანი მიადგა მეორე ადამიანს მის მიერ განხორციელებული ქმედებით. აღნიშნულს ძალიან დიდი მნიშვნელობა აქვს კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნის რესოციალიზაციისა და განმეორებითი დანაშაულის თავიდან აცილების მიზნების მიღწევისთვის. მედიაციის, როგორც აღდგენითი მართლმსაჯულების ინსტრუმენტის მიზანია არასრულწლოვნისა და დაზარალებულის შერიგება, დანაშაულით გამოწვეული ემოციური თუ მატერიალური შედეგების გამოსწორება და სამართლიანობის აღდგენა.²³

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ქართულმა მართლმსაჯულების სისტემამ მედიაციის, როგორც აღდგენითი მართლმსაჯულების ერთ-ერთი ინსტიტუტის დამკვიდრება არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულებაში განრიდება-მედიაციის პროგრამის ფარგლებში 2010 წლიდან დაიწყო და დღეს უკვე არსებობს პრაქტიკის საუკეთესო მაგალითები.

საქართველოს გამოცდილება აღდგენითი მართლმსაჯულების მიმართულებით დადებითად ფასდება.

ევროკავშირის ყოფილი ელჩი საქართველოში, კარლ ჰარცელი აღნიშნავდა: აღდგენითი მართლმსაჯულება სწრაფად ვითარდება ევროპის მასშტაბით. ჩვენ ვხედავთ საქართველოს მზარდ დაახლოებას ევროპულ სტანდარტებთან და სახელმწიფო ინსტიტუტების მზაობას აღდგენითი მართლმსაჯულების შემდგომი განვითარებისთვის.

აღდგენითი მართლმსაჯულების მიმართულებით საქართველოს საუკეთესო გამოცდილებას ხაზი გაესვა 2023 წელს გამართულ საერთაშორისო კონფერენციაზე არაერთი ექსპერტის მიერ და აღინიშნა მისი შემდგომი განვითარების აუცილებლობის შესახებაც.

მედიაციის მასშტაბების გაფართოება და პროცესის წარმატებით განხორციელება პროკურატურისთვის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან საკითხს წარმოადგენს. მართლმსაჯულების პროცესში კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნის საჭიროებებთან ერთად, მნიშვნელოვანია დაზარალებულის კმაყოფილება, რასაც მედიაციის პროცესში დაზარალებულის აქტიური ჩართულობა უწყობს ხელს.

სწორედ ამ მიზნით, განრიდების შესახებ წინასწარი გადაწყვეტილების მიღებამდე, კანონთან კონფლიქტში მყოფ არასრულწლოვანთან და მის კანონიერ წარმომადგენელთან გასაუბრების შემდეგ, პროკურორი ხვდება დაზარალებულს, რომელსაც აწვდის ინფორმაციას განრიდებისა და მედიაციის პროცესის შესაძლო დაწყების შესახებ და განუმარტავს გადაწყვეტილების მიღების საფუძველსა და მიზეზებს.

პროკურორი დაზარალებულთან კომუნიკაციას განსაკუთრებული სიფრთხილით ეკიდება. იგი დაზარალებულს განუმარტავს განრიდების არსს და მედიაციის პროცესის მნიშვნელობას, ასევე, აწვდის ინფორმაციას პროცესში მედიატორის ჩართვის აუცილებლობის და მედიატორის როლის შესახებ.

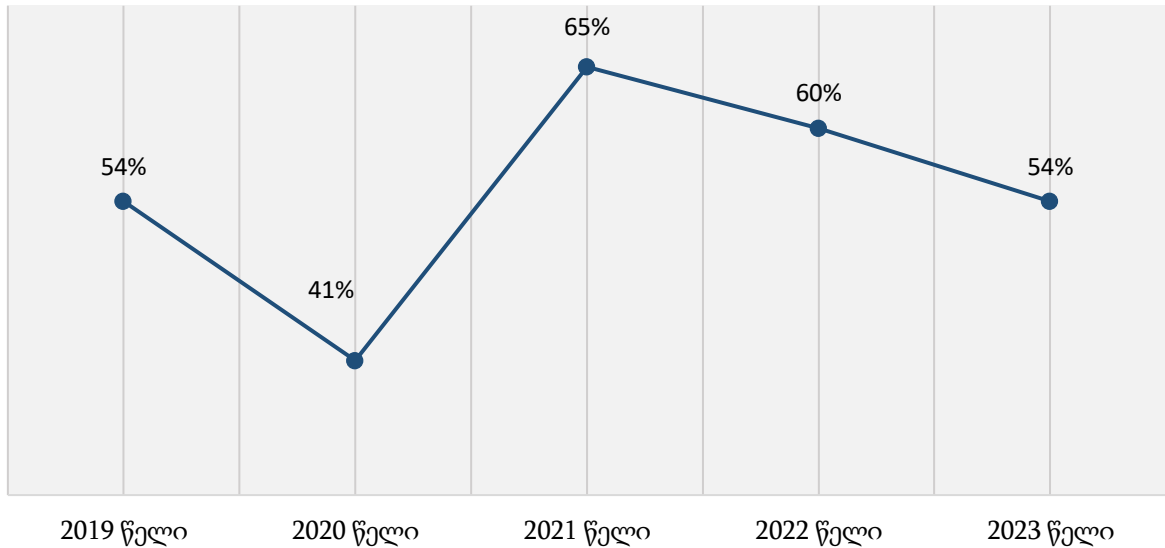
²³ Handbook on Restorative justice programmes – UNODC. Pg. 6 // https://www.unodc.org/pdf/criminal_justice/Handbook_on_Restorative_Justice_Programmes.pdf

პროკურორი განრიდების ყველა იმ საქმეს, რომელსაც ჰყავს დაზარალებული, დაზარალებულის პოზიციის მიუხედავად, მედიაციის მიზნით ამისამართებს საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს სსიპ დანაშაულის პრევენციის, არასაპატიმრო სასჯელთა აღსრულებისა და პრობაციის ეროვნულ სააგენტოში. სააგენტოს მედიატორი წარმართავს მედიაციის პროცესს, რომლის წარმატებით დასრულების შემთხვევაში მედიაციის კონფერენციაზე აფორმებს განრიდება-მედიაციის ხელშეკრულებას.

მედიაციის მაჩვენებლის დამუშავება საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს სსიპ „დანაშაულის პრევენციის, არასაპატიმრო სასჯელთა აღსრულებისა და პრობაციის ეროვნულ სააგენტოსთან“ კოორდინირებით ხდება. მონაცემების თანახმად, 2021 წელს, გასულ წლებთან შედარებით, მედიაციის მაჩვენებლის მნიშვნელოვანი მატება დაფიქსირდა. თუმცა, 2022 წელს, 2021 წელთან შედარებით, მედიაციის მაჩვენებელი შემცირებული იყო. მედიაციის მაჩვენებლის კლების ტენდენცია შენარჩუნდა 2023 წელსაც და 54% შეადგინა.

**მედიაციის მაჩვენებელი სულ განრიდებულ 14-დან 21 წლამდე ასაკის
განრიდებულ პირთა მიმართ წლების მიხედვით**

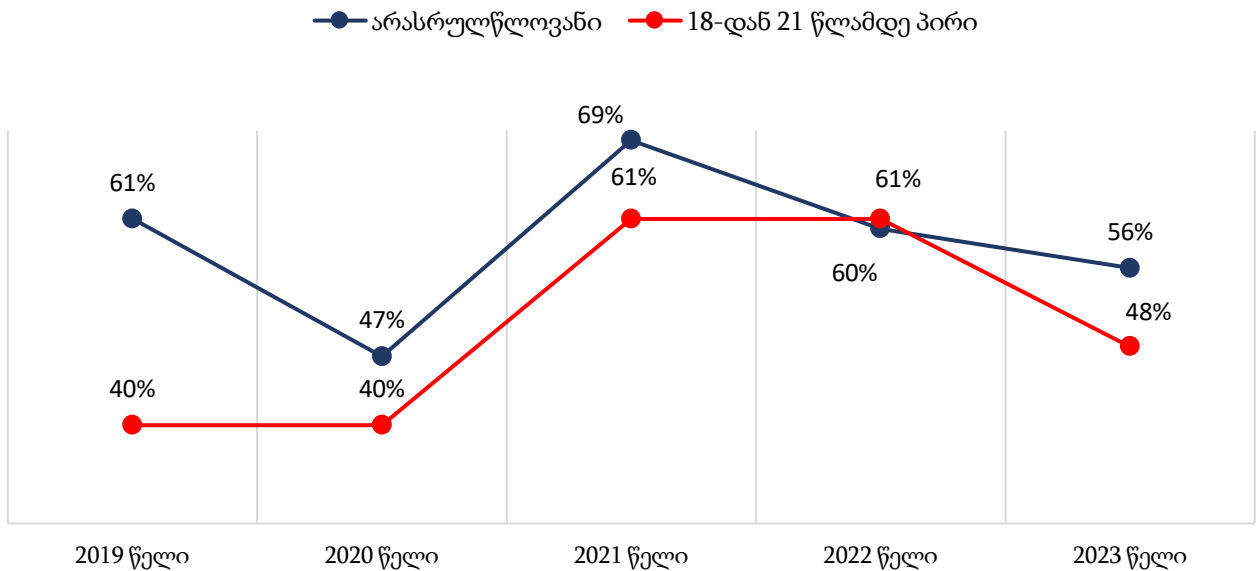

აღსანიშნავია, რომ 18-დან 21 წლამდე პირთა მედიაციის მაჩვენებელს მნიშვნელოვნად აღემატება არასრულწლოვანთა მედიაციის მაჩვენებელი. მაგალითად, 2019 წელს განრიდებულ არასრულწლოვანთა მიმართ მედიაციის მაჩვენებელი 61%, ხოლო 18-დან 21 წლამდე ასაკის განრიდებულ პირთა მიმართ - 40% იყო. 2020 წელს განრიდებულ არასრულწლოვანთა მიმართ მედიაციის მაჩვენებელი 47%, ხოლო 18-დან 21 წლამდე ასაკის განრიდებულ პირთა მიმართ - 40% იყო. 2021 წელს განრიდებულ არასრულწლოვანთა მიმართ მედიაციის მაჩვენებელი 69%, ხოლო 18-დან 21 წლამდე ასაკის განრიდებულ პირთა მიმართ - 61% იყო. მხოლოდ 2022 წელს ეს მონაცემები თითქმის გათანაბრდა არასრულწლოვანთა და 18-დან 21 წლამდე ასაკის პირთა მიმართ, კერძოდ, 2022 წელს მედიაციის მაჩვენებელი განრიდებულ არასრულწლოვანთა მიმართ 60%-ს, ხოლო 18-დან 21 წლამდე ასაკის პირთა მიმართ 61%-ს შეადგენდა. 2023 წლის მონაცემებით კი, არასრულწლოვანთა სისხლის სამართლის საქმეებში მედიაციის მაჩვენებელი კვლავ აღემატება მედიაციის მაჩვენებელს 18-დან 21 წლამდე ასაკის პირთა მიმართ. კერძოდ, 2023

წლის მონაცემებით, არასრულწლოვანთა მიმართ მედიაციის მაჩვენებელმა 56%, ხოლო 18-დან 21 წლამდე ასაკის პირთა მიმართ - 48% შეადგინა.

მედიაციის მაჩვენებელი წლების მიხედვით არასრულწლოვანთა და 18-დან 21 წლამდე ასაკის პირთა მიმართ

აღდგენითი მართლმსაჯულების შემდგომი განვითარების ხელშეწყობის მიზნით, მნიშვნელოვანია, მოხდეს არასრულწლოვანთა მიმართ მედიაციის გამოყენების შემცირების მიზეზების იდენტიფიცირება.

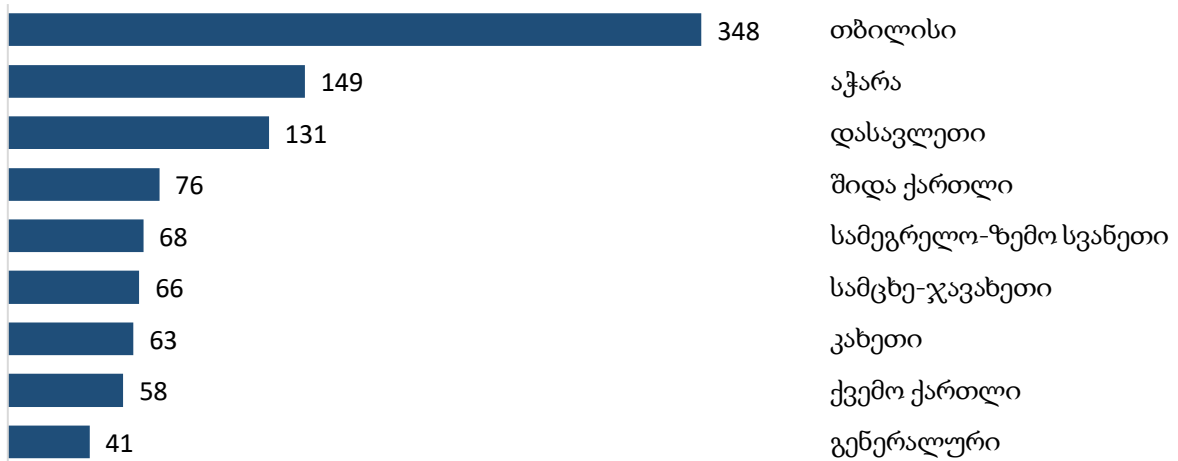
საქართველოს პროკურატურა, იუსტიციის სამინისტროს სსიპ არასაპატიმრო სასჯელთა აღსრულებისა და პრობაციის ეროვნულ სააგენტოსთან კოორდინირებული თანამშრომლობით, გააგრძელებს მედიაციის პროცესისა და აღდგენითი მართლმსაჯულების აქტიურ მხარდაჭერას.

1.8. 2023 წელს განრიდების მაჩვენებელი რეგიონულ ჭრილში

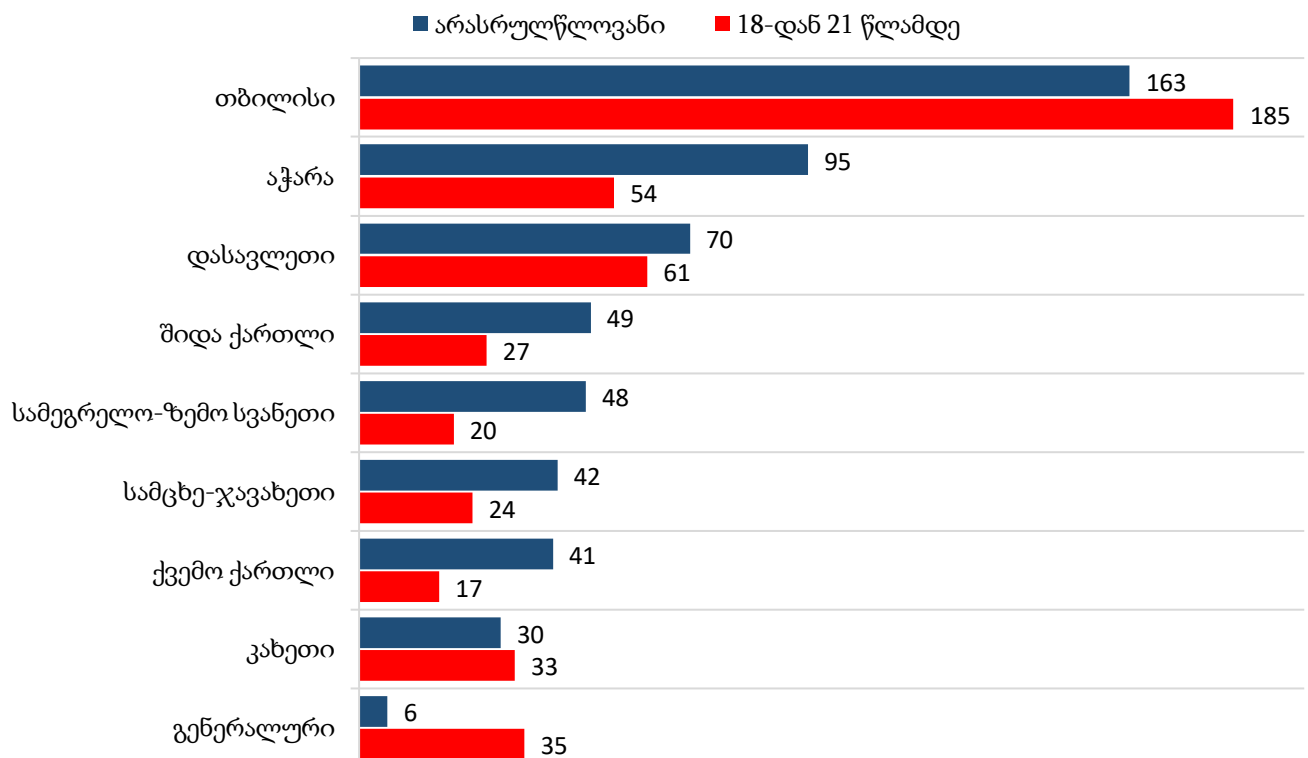
2023 წელს არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსით დადგენილი წესით არასრულწლოვანთა/18-დან 21 წლამდე ასაკის პირთა განრიდების ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი თბილისში, ხოლო ყველაზე დაბალი - ქვემო ქართლში ფიქსირდება.

2023 წელს 14-დან 21 წლამდე პირთა განრიდების მაჩვენებელი რეგიონულ ჭრილში

არასრულწლოვანთა და 18-დან 21 წლამდე ასაკის პირთა მიმართ განრიდების სტატისტიკური მონაცემები რეგიონულ ჭრილში შემდეგია:

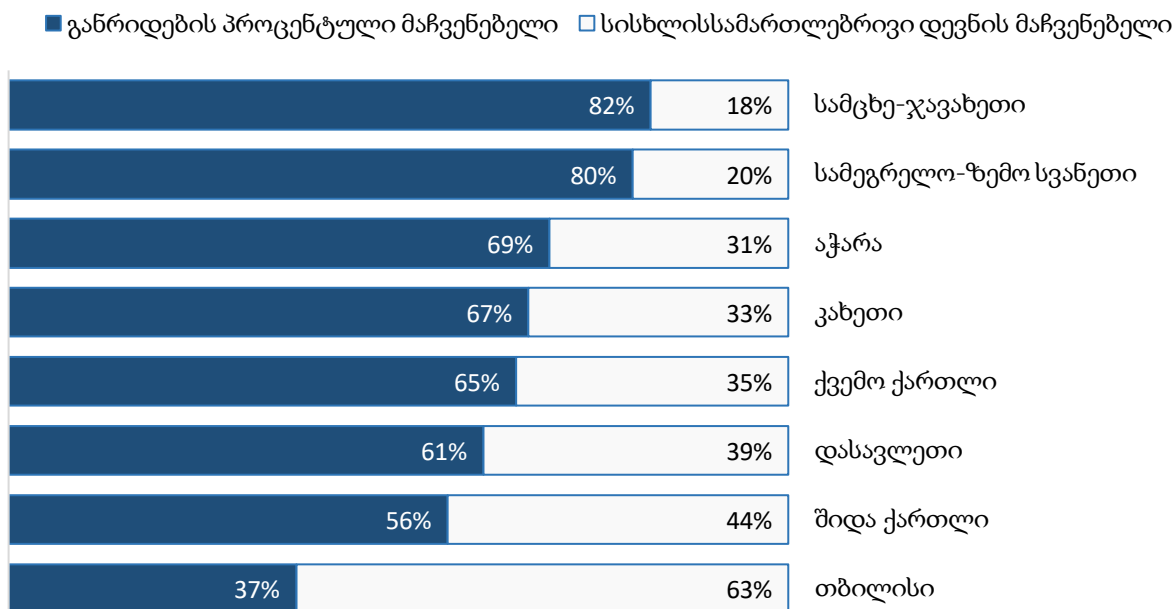
2023 წელს არასრულწლოვანთა და 18-დან 21 წლამდე ასაკის პირთა განრიდების მაჩვენებელი რეგიონულ ჭრილში

აღსანიშნავია, რომ არასრულწლოვანთა მიმართ განრიდების გამოყენების მაჩვენებელი სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების მაჩვენებელს, თბილისის გარდა, ყველა რეგიონში აღემატება.

2023 წელს თბილისსა და რეგიონებში არასრულწლოვანთა განრიდების პროცენტული მაჩვენებელი სისხლისსამართლებრივ დევნასთან შეფარდებით

აღსანიშნავია, რომ თბილისში ბრალდებულ არასრულწლოვანთა შორის დაბალია იმ არასრულწლოვანთა მაჩვენებელი, რომლებიც განრიდების კანონმდებლობით დადგენილ კრიტერიუმებს აკმაყოფილებდნენ.

საქართველოს პროკურატურა, იუსტიციის სამინისტროს სსიპ არასაპატიმრო სასჯელთა აღსრულებისა და პრობაციის ეროვნულ სააგენტოსთან კოორდინირებული თანამშრომლობით, გააგრძელებს მედიაციის პროცესისა და აღდგენითი მართლმსაჯულების აქტიურ მხარდაჭერას.

1.9. განრიდების შესახებ გადაწყვეტილების მიღების დროულობა

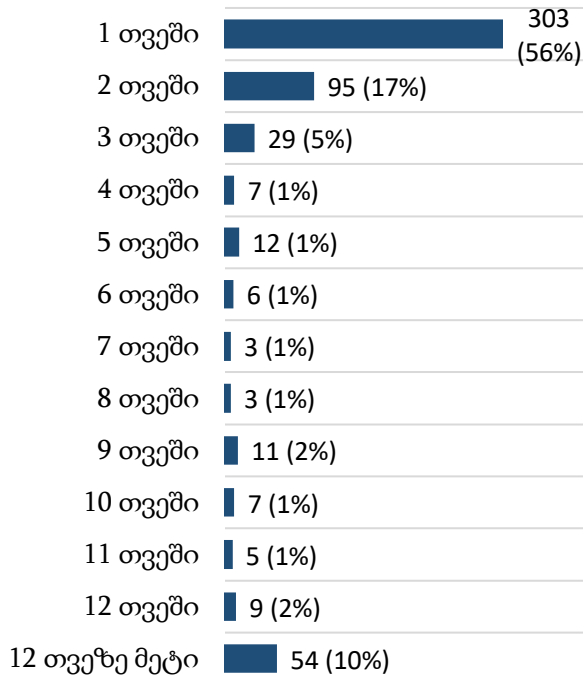
არასრულწლოვნის საუკეთესო ინტერესებზე დაფუძნებული მიდგომები გულისხმობს არასრულწლოვნის მიმართ გადაწყვეტილების მიღებას შემჭიდროებულ ვადებში, გაუმართლებელი გაჭიანურების გარეშე. არასრულწლოვანთა მიმართ სწრაფი მართლმსაჯულების განხორციელება წარმოადგენს საერთაშორისოდ აღიარებულ სამართლებრივ პრინციპს. ბავშვის უფლებათა კონვენციის მე-40 მუხლის მე-2 ნაწილი აღნიშნულ ვალდებულებას მკაფიოდ განსაზღვრავს და ამბობს, რომ ყოველი ბავშვის მიმართ, რომელმაც დაარღვია სისხლის სამართლის კანონმდებლობა, კომპეტენტურმა ორგანომ დაუყოვნებლივ უნდა მიიღოს შესაბამისი გადაწყვეტილება. არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის მე-11 მუხლის თანახმად, არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების პროცესი ყოველგვარი გაუმართლებელი გაჭიანურების გარეშე უნდა მიმდინარეობდეს. ბავშვის საუკეთესო ინტერესი ბავშვის ქცევაზე დროული რეაგირების აუცილებლობას გულისხმობს. სწორედ ამიტომ, პროკურატურისთვის მნიშვნელოვანია კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნის მიმართ გადაწყვეტილებები დროულად იქნეს მიღებული, რათა არასრულწლოვანი რაც შეიძლება მალე ჩაერთოს სარეაბილიტაციო პროგრამებში, რაც, თავის მხრივ, განრიდების მიზნების მიღწევის მნიშვნელოვანი წინაპირობაა. სწორედ ამიტომ, აღნიშნულ საკითხს მონიტორინგის ფარგლებში განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა და ყოველწლიურად ხდება გაანალიზება არასრულწლოვნის მიერ დანაშაულის ჩადენიდან და სისხლის სამართლის საქმეზე დევნის დაწყების საფუძვლის გამოკვეთიდან რამდენ ხანში იქნა მიღებული არასრულწლოვნის მიმართ განრიდების გადაწყვეტილება.

2023 წელს განრიდებულ არასრულწლოვანთა სისხლის სამართლის საქმეთა მონიტორინგის შედეგად გამოიკვეთა, რომ 78% შემთხვევაში არასრულწლოვნის მიმართ განრიდების გადაწყვეტილება დანაშაულის ჩადენიდან სამი თვის ვადაში იქნა მიღებული, მათ შორის, 56% შემთხვევაში არასრულწლოვნის განრიდების გადაწყვეტილება დანაშაულის ჩადენიდან პირველივე თვესაა მიღებული.

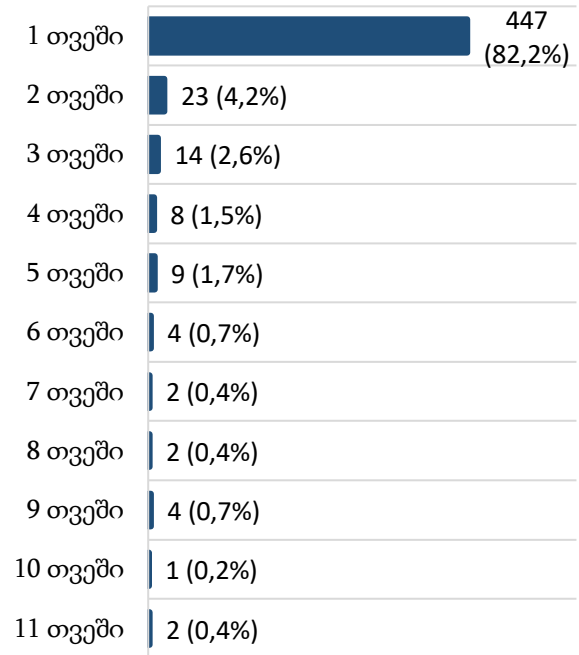
აღსანიშნავია, რომ მონიტორინგის შედეგების თანახმად, 2023 წელს განრიდებულ არასრულწლოვანთა 89%-ის მიმართ განრიდების გადაწყვეტილება დევნის დაწყებისთვის საკმარისი მტკიცებულებითი სტანდარტის გამოკვეთიდან პირველი სამი თვის ვადაში იქნა მიღებული, მათ შორის, 82,2% შემთხვევაში არასრულწლოვნის მიმართ განრიდების გადაწყვეტილება მიღებული იყო დევნის დაწყებისთვის საკმარისი მტკიცებულებითი სტანდარტის შექმნიდან პირველივე თვეს.

**დანაშაულის ჩადენიდან განრიდების
შესახებ გადაწყვეტილების
მიღებამდე პერიოდი**

**ბრალდებულად ცნობის საფუძვლის
გამოკვეთიდან განრიდების შესახებ
გადაწყვეტილების მიღებამდე პერიოდი**

როგორც სტატისტიკური მონაცემები ადასტურებს პროკურორთა მიერ არასრულწლოვანთა მიმართ განრიდების პროცესის დაწყების შესახებ გადაწყვეტილების მიღება დროულად ხდება. ძირითად შემთხვევებში დანაშაულის ჩადენიდან პირველივე თვეს იღებს პროკურორი არასრულწლოვნის განრიდების შესახებ გადაწყვეტილებას.

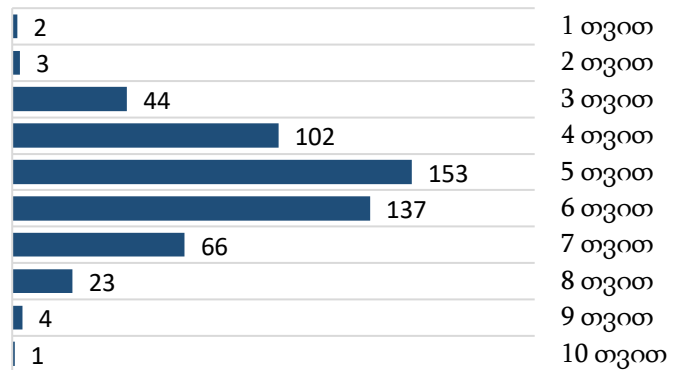
1.10. 2023 წელს განრიდებულ არასრულწლოვნებთან გაფორმებული ხელშეკრულების ხანგრძლივობა, განრიდების ფარგლებში გამოყენებული ღონისძიებები და განრიდების ხელშეკრულების დარღვევის მაჩვენებელი

არასრულწლოვანთან, რომლის მიმართაც მიღებული იქნება განრიდების გადაწყვეტილება, ინდივიდუალური შეფასების განხორციელების შემდეგ, როდესაც განისაზღვრება არასრულწლოვნის ინდივიდუალური საჭიროებები და მოხდება შესაბამისი პირობების შერჩევა, ფორმდება განრიდების/განრიდება-მედიაციის ხელშეკრულება. განრიდების/განრიდება-მედიაციის ხელშეკრულება მხარეებს შორის დადებული სამოქალაქოსამართლებრივი ხელშეკრულებაა, რომელიც შეიძლება დაიდოს 12 თვემდე ვადით. ხელშეკრულება განრიდებულ პირს აკისრებს მოვალეობებს, რომელთა შესრულების შემთხვევაში, თუ განრიდების მიზნები სოციალური მუშაკის საბოლოო შეფასების თანახმად, მიღწეულად ითვლება, სისხლის სამართლის საქმეზე გამოძიება წყდება.²⁴

განრიდების/განრიდება-მედიაციის ხელშეკრულების ხანგრძლივობა და პირობები უნდა შეირჩეს არასრულწლოვნის ინდივიდუალური შეფასების საფუძველზე, რისკ და დამცავი ფაქტორების გათვალისწინებით. სწორედ განრიდების/განრიდება მედიაციის ხელშეკრულების პირობები უნდა უზრუნველყოფდეს ბავშვის მიერ ჩადენილი ქმედების გააზრებას, დევიაციური ქცევის დაძლევას, ძლიერი მხარეების მოტივაციას, ასევე, ბავშვის უნარების გაუმჯობესებას.

სისხლის სამართლის საქმეთა შესწავლის შედეგად ირკვევა, რომ 2023 წელს განრიდებულ არასრულწლოვანთა ძირითად ნაწილს - 72%-ს, განრიდების/განრიდება-მედიაციის ხელშეკრულება 4, 5 და 6 თვით გაუფორმდათ. განრიდების ხელშეკრულება 1 თვით მხოლოდ 2 შემთხვევაში გაფორმდა. 2023 წელს, 11 და 12 თვით განრიდების ხელშეკრულება არასრულწლოვანთან არ გაფორმებულა.

განრიდების/განრიდება-მედიაციის ხელშეკრულების ხანგრძლივობა

არასრულწლოვნებისთვის შეთავაზებული სერვისები და ვალდებულებები აერთიანებს საგანმანათლებლო, კულტურულ, სპორტულ, ფსიქო-სარეაბილიტაციო და საზოგადოებისათვის სასარგებლო სხვა აქტივობებს. საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს „დანაშაულის პრევენციის, არასაპატიმრო სასჯელთა აღსრულებისა და პრობაციის ეროვნული სააგენტოს“ მიერ მოწოდებული ინფორმაციით აქტივობები შემდეგი სახისაა:

საგანმანათლებლო და დანაშაულის გაცნობიერებაზე მიმართული აქტივობები:

- სკოლის მოსწავლეებისთვის განკუთვნილი სამართლებრივი ლიტერატურის (მაგალითად, „სამართლის ქალაქი“) და მხატვრული ლიტერატურის გაცნობა;

²⁴ იხ.: არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის 39-ე მუხლის მე-3 ნაწილი და საქართველოს იუსტიციის მინისტრის 2016 წლის 1 თებერვლის №120 ბრძანება „არასრულწლოვნის მიმართ განრიდების/განრიდებისა და მედიაციის პროგრამის გამოყენების წესისა და მხარეებს შორის გასაფორმებელი ხელშეკრულების ძირითადი პირობების დამტკიცების შესახებ.“

- ესეს დაწერა სხვადასხვა საკითხებთან დაკავშირებით. ძირითად შემთხვევებში დანაშაულის ჩადენისა და განრიდების პროგრამის გავლენის შესახებ
- სხვადასხვა დანაშაულთა შესახებ ინფორმაციის მოძიება და გაცნობა;
- მავნე ჩვევების (ალკოჰოლის, ნარკოტიკის მოხმარება, აზარტულ თამაშებზე დამოკიდებულება და ა.შ.) რისკებისა და საფრთხეების შესახებ ინფორმაციის მოძიება და გაცნობა;
- სკოლაში აკადემიური მოსწრების გაუმჯობესება, გაკვეთილებზე დროულად გამოცხადება და გაცდენების შეზღუდვა;
- პროფესიულ სწავლებასთან დაკავშირებით კონსულტაციის გაწევა.

ფსიქო-სარეაბილიტაციო სერვისები:

- მონაწილეობა ტრენინგ-კურსებში: „დანაშაულის გაცნობიერება“, „კონფლიქტები და ასერტული ქცევა“, „პოზიტიური ურთიერთობები და ცხოვრებისეული ფასეულობები“, „მომავლის დაგეგმვა“, „ბრაზის მართვა“, „სტრესის მართვა“, „ეფექტური კომუნიკაცია“, „ჯანსაღი ცხოვრების წესი“, „თვითშეფასების, ახალი შესაძლებლობების განვითარების ხელშეწყობა“, „თვითშეფასების, ახალი შესაძლებლობების განვითარების მოდული“, „ადამიანის უფლებები, მოწყვლადი ჯგუფებისადმი ტოლერანტობის განვითარება“.
- ფსიქოლოგთან და სოციალურ მუშაკთან ინდივიდუალური კონსულტაციები თემაზე: დამოკიდებული ქცევა და მისი ნეგატიური შედეგები, ძალადობის სახეების, შედეგების და სამართლებრივი მექანიზმების შესახებ; ინდივიდუალური კონსულტაციები ალკოჰოლის მოხმარების უარყოფით შედეგებთან დაკავშირებით ინფორმაციის მიღების მიზნით; ძალადობის შედეგების გააზრებისა და თვითკონტროლის უნარების გამომუშავება; პროფესიული განათლების მიღების მნიშვნელობა; დანაშაულის რაობა; დანაშაულის ხელშემწყობი ფაქტორები; სასჯელის მიზანი; ძალადობრივი ქცევის მართვა.
- განსარიდებლის და მისი ოჯახის კონსულტაცია დელიქვენტური ქცევების მქონე პირებთან მეგობრობის საფრთხეების შესახებ.

საზოგადოებისთვის სასარგებლო აქტივობები:

- ეკლესიის, სახლ-მუზეუმების, ბიბლიოთეკის, ქალაქის კულტურის ცენტრისა და სკვერის დასუფთავება/დალაგების პროცესში მონაწილეობა;
- სოციალურად დაუცველ ბავშვთა დღის ცენტრებში სიარული და ბავშვების დახმარება;
- საქველმოქმედო ორგანიზაციის დახმარება სოციალურად დაუცველი მოხუცების კვებით უზრუნველყოფის პროცესში.

დაზარალებულის სასარგებლოდ დაკისრებული ვალდებულებები:

- დაზარალებულისთვის მიყენებული მატერიალური ზიანის ანაზღაურება;
- დაზარალებულის დახმარება;
- დაზარალებულისთვის წერილის მიწერა, სადაც უამბობს საკუთარი თავის, ჩადენილი ქმედების და ამ ქმედების მიმართ დამოკიდებულების შესახებ.

სხვა სახის შეზღუდვები და ვალდებულებები:

- სახლიდან გასვლის შეზღუდვა დღის განსაზღვრულ მონაკვეთში (ძირითადად, ღამის საათებში) და შესაბამისი გამონაკლისით;

- დაზარალებული იურიდიული პირის საქმიანობის სპეციფიკის, მისი დაარსებისა და საქმიანობის სფეროს შესახებ ინფორმაციის მოძიება;
- საცხოვრებელი ადგილის შეცვლის შეზღუდვა მასთან მომუშავე პროფესიონალების ინფორმირების გარეშე;
- აზარტულ სათამაშო კლუბებში შესვლის, ასევე, იმ პირებთან ურთიერთობის დამყარების აკრძალვა, რომლებმაც შეიძლება შეუწყონ ხელი მის ანტისაზოგადოებრივ საქმიანობაში ჩართვას.

სისხლის სამართლის საქმეთა დოკუმენტური ანალიზი არ იძლევა შესაძლებლობას ზუსტად დაიდენტიფიცირდეს ხელშეკრულების პირობებით გაწერილი კონკრეტული აქტივობის შინაარსი. როგორც წესი, ხელშეკრულებაში ზოგადად ხდება მითითება, რომ არასრულწლოვანი ჩაერთვება მოხალისეობრივ აქტივობაში, მაგრამ რა სახის და რა ხანგრძლივობის არის მოხალისეობრივი აქტივობა, ეს ინფორმაცია არ არის ასახული განრიდების/განრიდება-მედიაციის ხელშეკრულებებში. ასევე, არ იდენტიფიცირდება რა სახის კულტურულ-საგანმანათლებლო აქტივობაში უნდა ჩაერთოს ბავშვი, რადგან ამ შემთხვევაშიც ზოგადი მითითებაა ხელშეკრულებაში, რომ ბავშვი ჩაერთოს სააგენტოს მიერ ორგანიზებულ კულტურულ საგანმანათლებლო აქტივობაში, მაგრამ რა სახის აქტივობა მოიზარება, ან რამდენი ხნით, არ არის დაკონკრეტებული.

ხელშეკრულებების შინაარსის ანალიზის შედეგების თანახმად, მოხალისეობრივი აქტივობის გათვალისწინება განრიდების/განრიდება მედიაციის ხელშეკრულების პირობად ყველაზე მეტ შემთხვევაში - 500 არასრულწლოვნის მიმართ მოხდა. ფსიქოლოგის მომსახურება განრიდების/განრიდება-მედიაციის ხელშეკრულების პირობად 544 არასრულწლოვნიდან 148 არასრულწლოვანთან იქნა გათვალისწინებული. სხვადასხვა სახის სარეაბილიტაციო ღონისძიებებში კი 427 არასრულწლოვანი ჩაერთო.

განრიდება-მედიაციის პროგრამის ეფექტიანობის განმსაზღვრელი ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კრიტერიუმი განმეორებითი დანაშაულის დაბალი მაჩვენებელია. საქართველოს პროკურატურამ განრიდებულ არასრულწლოვანთა მიერ განმეორებით ჩადენილი დანაშაულის გაანალიზება დამოუკიდებელ კვლევაში განახორციელა. მოცემული ანგარიშის მიზნებისთვის შესწავლილ იქნა 2023 წლის 1-ლი იანვრიდან 31 დეკემბრის ჩათვლით განრიდებულ არასრულწლოვანთა მიერ საანგარიშო პერიოდში განმეორებითი დანაშაულის ჩადენის მაჩვენებელი.

მონაცემების თანახმად, 544 განრიდებული არასრულწლოვნიდან განრიდების/განრიდება-მედიაციის ხელშეკრულების მოქმედების ვადაში განმეორებითი დანაშაული, საანგარიშო პერიოდში, მხოლოდ 24-მა (4%) პირმა ჩაიდინა.

საქართველოს პროკურატურა 3 წლიანი პერიოდულობით იკვლევს განრიდებულ არასრულწლოვანთა მიერ განმეორებითი დანაშაულის მაჩვენებელს. კვლევის შედეგები შესაბამის ანგარიშში სრულყოფილი სახით არის წარმოდგენილი.

2. 2023 წელს არასრულწლოვანთა მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების მაჩვენებელი

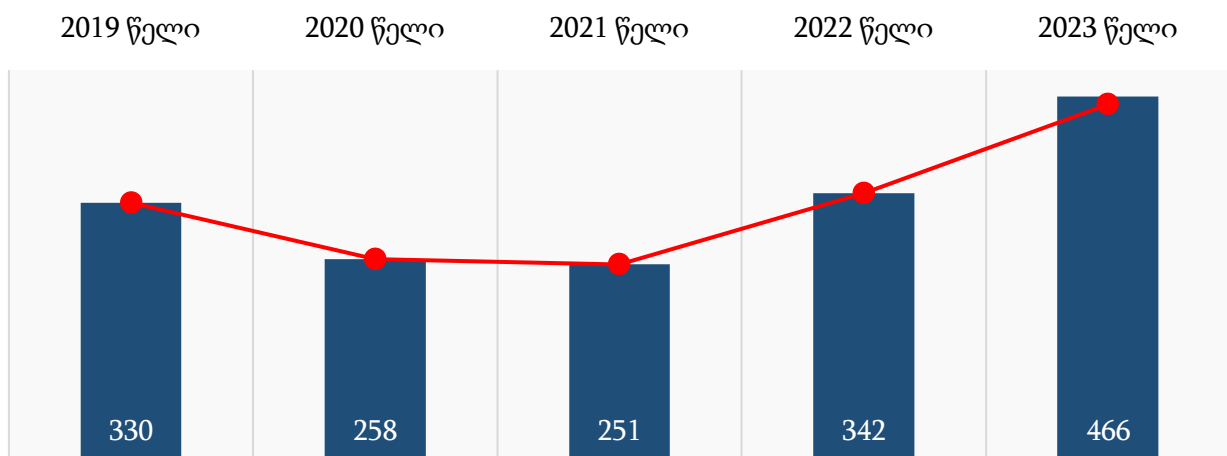
2.1. 2023 წელს არასრულწლოვანთა მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის განხორციელების ზოგადი სტატისტიკა

არასრულწლოვანთა მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის ალტერნატიული მექანიზმების გამოყენების პრიორიტეტულობის მიუხედავად, რიგ შემთხვევაში, პროკურორი იღებს გადაწყვეტილებას არასრულწლოვნის მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების შესახებ.

2023 წლის მონაცემების ანალიზთან ერთად, საინტერესოა, როგორია არასრულწლოვანთა მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების მაჩვენებელი დინამიკაში.

- ⇒ 2021 წლის მონაცემებით, სისხლისსამართლებრივი დევნა დაიწყო 251 არასრულწლოვნის მიმართ, რაც 2018 წლის შემდგომ ყველაზე დაბალი მაჩვენებელია.
- ⇒ 2019-2021 წლებში შეინიშნებოდა არასრულწლოვანთა მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების მაჩვენებლის კლების ტენდენცია.
- ⇒ 2022 წელს კვლავ მომატებული იყო არასრულწლოვანთა მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების მაჩვენებელი.
- ⇒ 2023 წლის მონაცემებით კი, 2022 წელთან შედარებით, სისხლისსამართლებრივი დევნის მაჩვენებელი კვლავ მომატებულია.

არასრულწლოვანთა მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების მაჩვენებელი

წინა წლებთან შედარებით, 2023 წელს დევნის დაწყების რაოდენობრივი ზრდა არ უკავშირდება კანონთან კონფლიქტში მყოფი არასრულწლოვნების მიმართ განრიდების გამოყენების შემცირებას. პროკურორები არასრულწლოვანთა მიმართ კვლავ პრიორიტეტულად იყენებენ სისხლისსამართლებრივი დევნის ალტერნატიულ ღონისძიებებს, რასაც ადასტურებს ანგარიშის პირველ თავში არასრულწლოვანთა განრიდებისა და სისხლისსამართლებრივი დევნის თანაფარდობის შესახებ მოცემული ინფორმაცია. სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების მაჩვენებლის ზრდა განპირობებულია ბრალდებულ არასრულწლოვნებში იმ

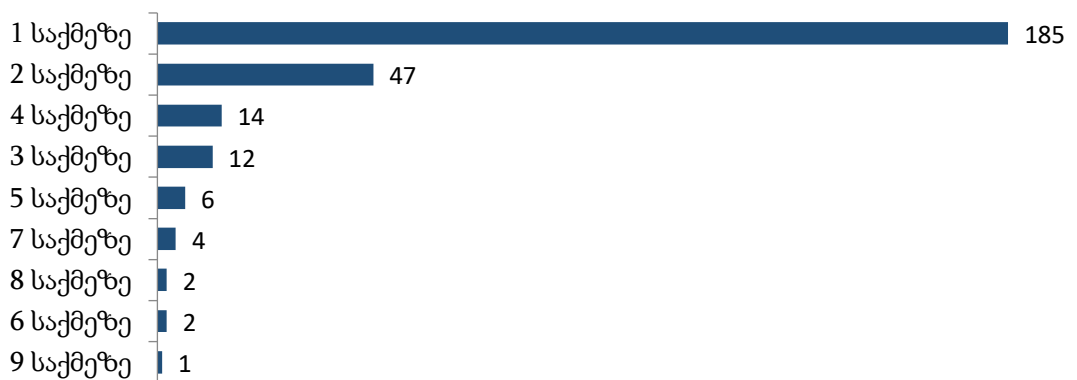
არასრულწლოვანთა მაღალი ხვედრითი წილით, რომლებიც განრიდების კანონმდებლობით დადგენილ კრიტერიუმებს ვერ აკმაყოფილებდნენ.

ბრალდებულ და განრიდებულ არასრულწლოვანთა რაოდენობრივი მატება კი პირდაპირ მიუთითებს არასრულწლოვანთა მიმართ პირველი და მეორე დონის პრევენციის გააქტიურების საჭიროებაზე, რათა ბავშვები ნაკლებად მოვიდნენ შემხებლობაში მართლმსაჯულების სისტემასთან.

უნდა აღინიშნოს, რომ არასრულწლოვანთა მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის მაჩვენებელი მოიცავს ერთი და იმავე არასრულწლოვნის მიმართ დევნის დაწყების რაოდენობას სხვადასხვა სისხლის სამართლის საქმეზე. არასრულწლოვანთა ნაწილი განმეორებითი დანაშაულის ჩადენისკენ არის მიდრეკილი. რიგ შემთხვევებში, ერთი და იმავე არასრულწლოვნის მიერ ჩადენილ რამდენიმე დანაშაულებრივ ქმედებაზე დევნა განხორციელდა სხვადასხვა სისხლის სამართლის საქმის ფარგლებში. მაგალითად, არასრულწლოვანმა კონკრეტულ პერიოდში ჩაიდინა დანაშაული, ფაქტზე დაიწყო გამოძიება და არასრულწლოვანს წარედგინა ბრალი, თუმცა, რამდენიმე თვეში გამოვლინდა, რომ არასრულწლოვანმა კვლავ ჩაიდინა დანაშაული. განმეორებით დანაშაულზე დაიწყო გამოძიება და არასრულწლოვანს, მის მიერ ჩადენილ განმეორებით დანაშაულზე, უკვე სხვა სისხლის სამართლის ფარგლებში წარედგინა ბრალი. ამ შემთხვევაში, ერთი და იმავე არასრულწლოვანს ორ სხვადასხვა საქმეზე აქვს ბრალდებულის სტატუსი. დანაშაულის ჩამდენ არასრულწლოვანთა ზუსტი რაოდენობის განსაზღვრის მიზნით მოხდა აღნიშნული შემთხვევების იდენტიფიცირება და განისაზღვრა არასრულწლოვნების რაოდენობა, რომელთა მიმართაც დევნა სხვადასხვა სისხლის სამართლის საქმის ფარგლებში დაიწყო.

2023 წელს არასრულწლოვნის მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნა დაიწყო 466 შემთხვევაში, საიდანაც 185 არასრულწლოვნის მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნა დაიწყო 1 საქმის ფარგლებში, ხოლო 88 არასრულწლოვნის მიმართ - ორ ან მეტ სისხლის სამართლის საქმის ფარგლებში.

2023 წელს არასრულწლოვანთა მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების მაჩვენებელი ერთ ან სხვადასხვა საქმეზე

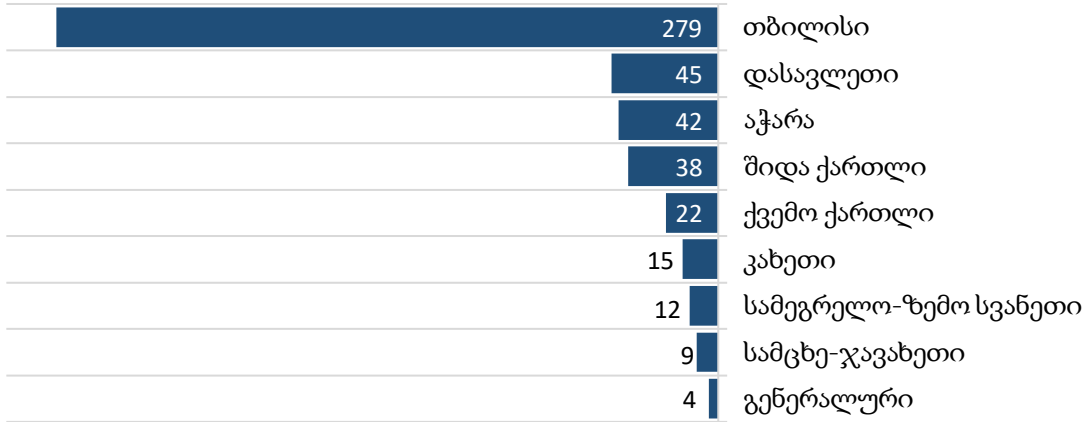
2023 წელს, 466 არასრულწლოვანი ბრალდებულიდან 461 საქართველოს, 2 თურქეთის, 1 ერაყის, 1 რუსეთის, ხოლო 1 უკრაინის მოქალაქე იყო.

2023 წლის მონაცემებით, ბრალდებულ არასრულწლოვანთა მაჩვენებელი სქესის მიხედვით შემდეგნაირად გადანაწილდა: 430 მამრობითი, ხოლო - 36 მდედრობითი სქესის იყო.

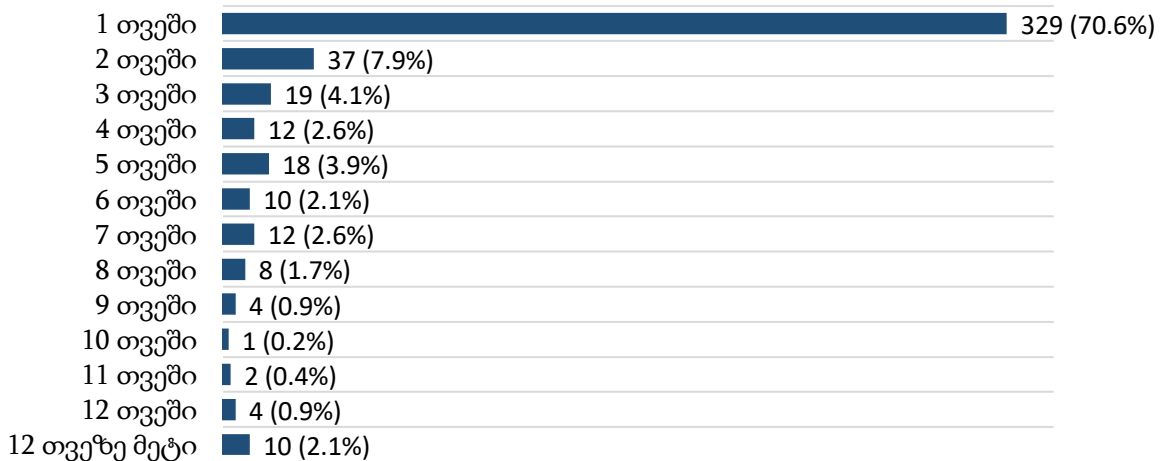
რაც შეეხება არასრულწლოვანთა მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების მაჩვენებელს რეგიონების მიხედვით - ყველაზე მეტ შემთხვევაში არასრულწლოვანთა მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნა ქ. თბილისისა და თბილისის რაიონული პროკურატურების მიერ დაიწყო.

2023 წელს სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების მაჩვენებელი რეგიონების მიხედვით

აღსანიშნავია, რომ 466 ბრალდებული არასრულწლოვანიდან 82.6% შემთხვევაში არასრულწლოვნის მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების შესახებ გადაწყვეტილება გამოძიების დაწყებიდან პირველ სამ თვეში იქნა მიღებული, მათ შორის, 70.6% შემთხვევაში პროკურორმა სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების შესახებ გადაწყვეტილება პირველივე თვეს მიიღო.

პერიოდი გამოძიების დაწყებიდან სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების შესახებ გადაწყვეტილების მიღებამდე

ზემოაღნიშნული მაჩვენებლები ცალსახად მიუთითებს, რომ არასრულწლოვანთა მიმართ გამოძიების წარმოება და გადაწყვეტილებების მიღება დროულად, გაუმართლებელი დაყოვნებების გარეშე ხდება.

პროკურატურა აღნიშნული მიმართულებით კვლავ გააგრძელებს არასრულწლოვნის სისხლის სამართლის საქმეთა მონიტორინგს.

2.2. 2023 წელს ბრალდებულ არასრულწლოვანთა მიერ ჩადენილი დანაშაულების სტატისტიკა დანაშაულის კატეგორიების მიხედვით

2023 წელს სისხლისსამართლებრივი დევნა ძირითად შემთხვევაში მძიმე კატეგორიის დანაშაულის ჩამდენ არასრულწლოვანთა მიმართ დაიწყო.

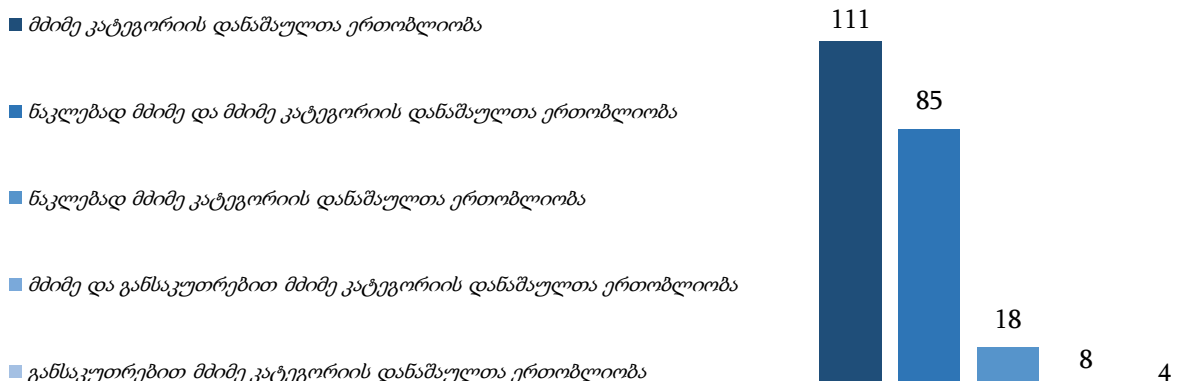
2023 წელს ბრალდებული 466 არასრულწლოვანიდან სისხლისსამართლებრივი დევნა 353-ის (76%) მიმართ მძიმე კატეგორიის დანაშაულზე, 86-ის (18%) მიმართ ნაკლებად მძიმე კატეგორიის დანაშაულზე, ხოლო 27-ის (6%) მიმართ განსაკუთრებით მძიმე კატეგორიის დანაშაულზე დაიწყო.

2023 წელს ბრალდებული 466 არასრულწლოვანიდან 226 (48%) არასრულწლოვანის მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნა დანაშაულთა ერთობლიობაზე დაიწყო. მათგან, 111 არასრულწლოვანს ჩადენილი ჰქონდა მძიმე კატეგორიის დანაშაულთა ერთობლიობა, 85 არასრულწლოვანს - ნაკლებად მძიმე და მძიმე კატეგორიის დანაშაულთა ერთობლიობა, 18 არასრულწლოვანს - ნაკლებად მძიმე კატეგორიის დანაშაულთა ერთობლიობა, 8 არასრულწლოვანს - მძიმე და განსაკუთრებით მძიმე კატეგორიის დანაშაულთა ერთობლიობა, ხოლო 4 არასრულწლოვანს - განსაკუთრებით მძიმე კატეგორიის დანაშაულთა ერთობლიობა.

2023 წელს არასრულწლოვანთა მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების მაჩვენებელი დანაშაულის კატეგორიების მიხედვით

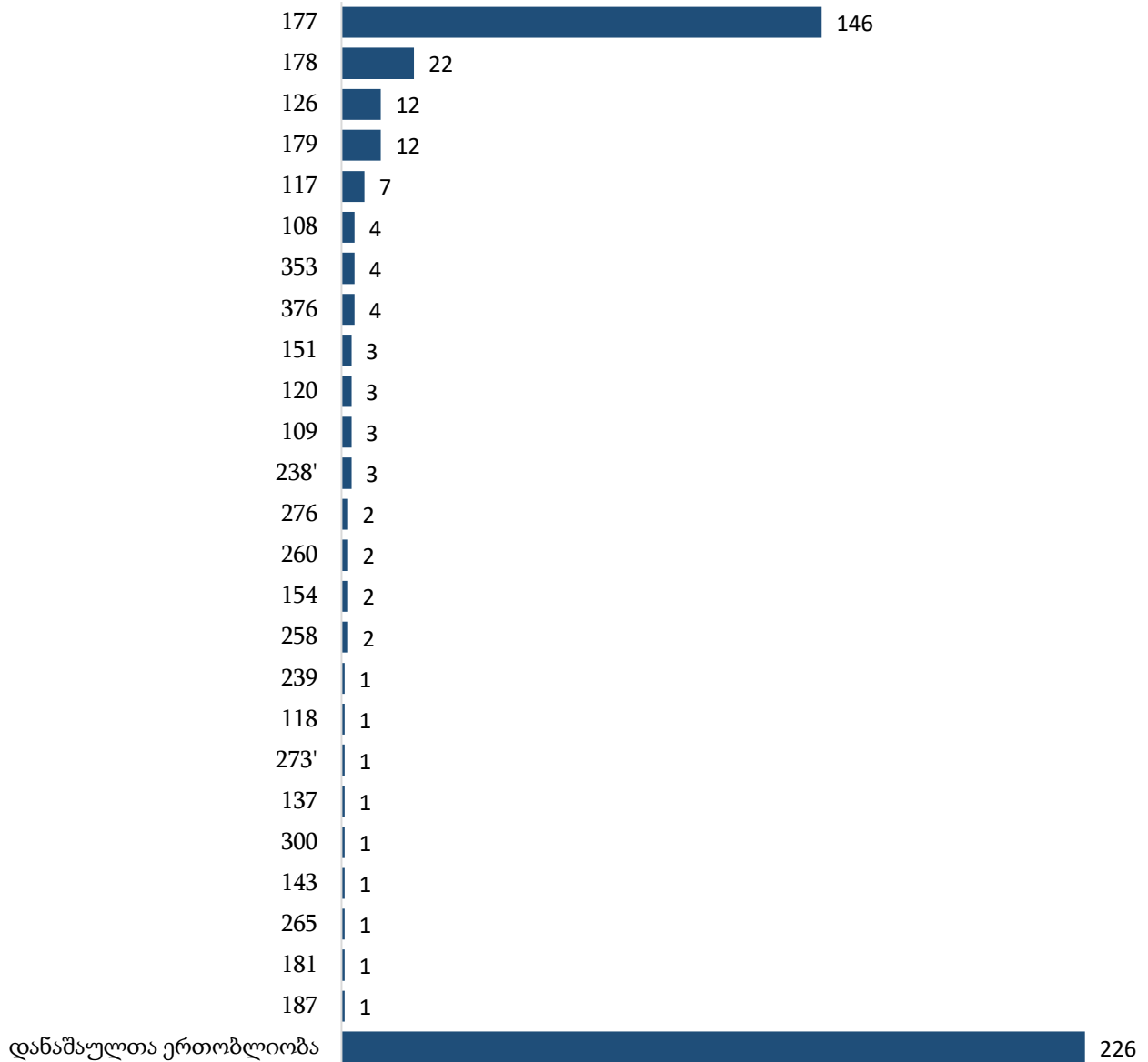
დანაშაულთა ერთობლიობაზე არასრულწლოვანთა მიმართ დევნის დაწყების მაჩვენებელი დანაშაულთა კატეგორიის მიხედვით

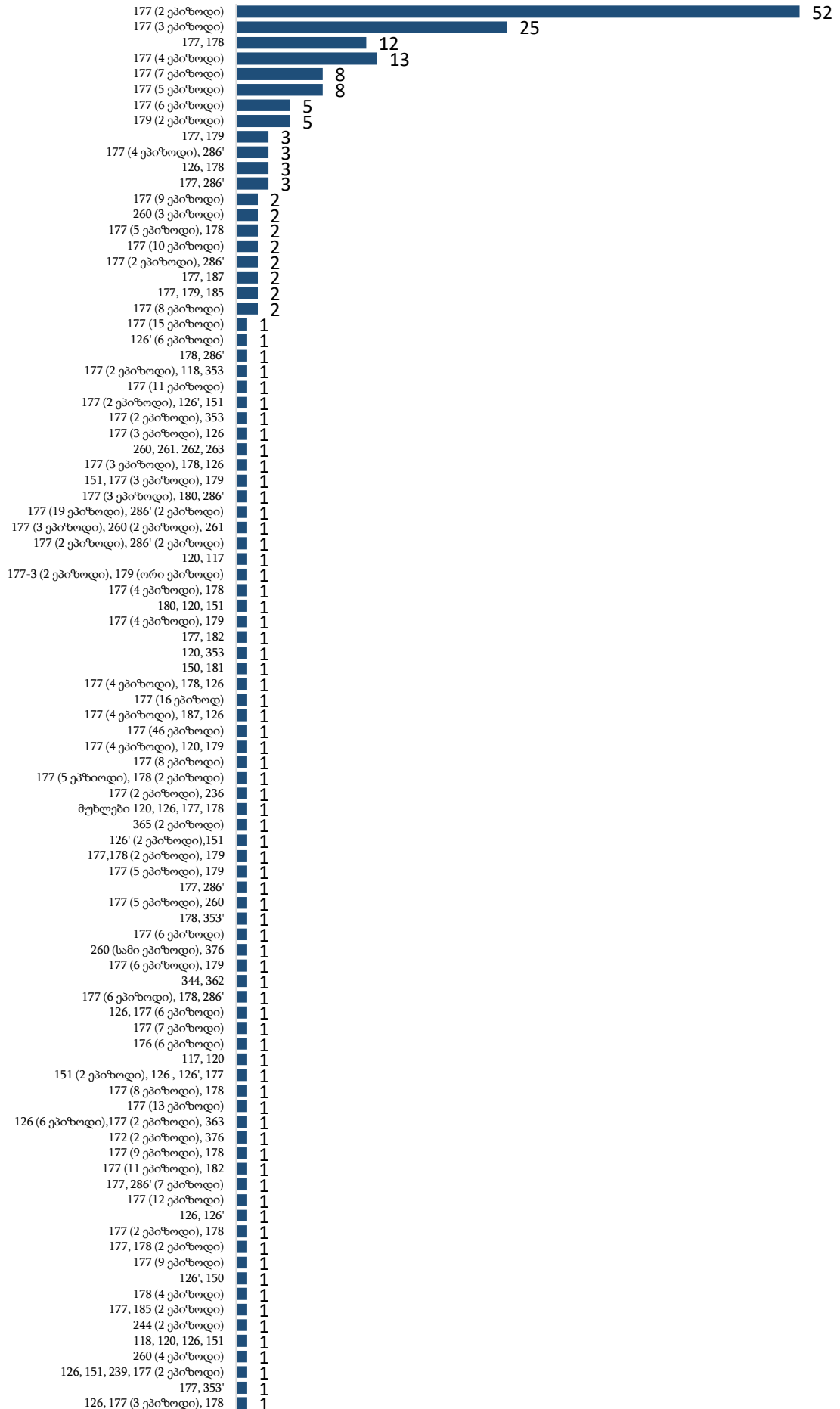
2023 წელს ბრალდებულ არასრულწლოვანთა მიერ ცალკეული დანაშაულების, მათ შორის, დანაშაულთა ერთობლიობის ჩადენის სტატისტიკური მაჩვენებელი შემდეგია:

**2023 წელს არასრულწლოვანთა მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის
დაწყების მუხლობრივი მაჩვენებელი**

**არასრულწლოვანთა მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების მაჩვენებელი
დანამაშულთა ერთობლიობაზე მუხლების მიხედვით**

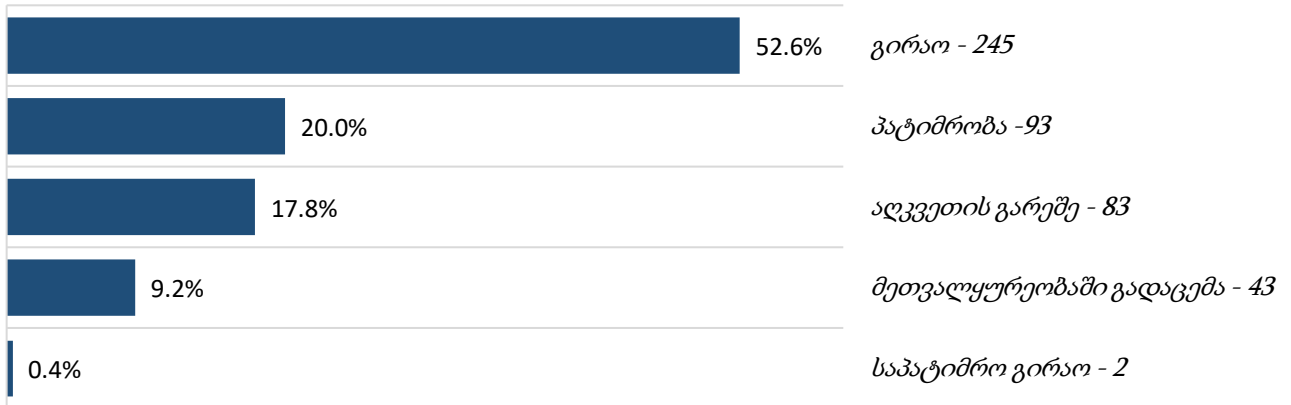

2.3. 2023 წელს ბრალდებულ არასრულწლოვანთა მიმართ მოთხოვნილი და შეფარდებული აღკვეთის ღონისძიებები

2023 წელს, 466 ბრალდებული არასრულწლოვანიდან, პროკურორის მიერ აღკვეთის ღონისძიება მოთხოვნილი იქნა მხოლოდ 383 (82%) არასრულწლოვნის მიმართ, ხოლო 83 (18%) არასრულწლოვნის მიმართ აღკვეთის ღონისძიება არ ყოფილა მოთხოვნილი. პროკურორის მიერ აღკვეთის ღონისძიებად პატიმრობა მოთხოვნილი იყო ბრალდებულ არასრულწლოვანთა 20%-ის მიმართ. ყველა დანარჩენ შემთხვევაში კი პროკურორმა იშუამდგომლა არასაპატიმრო აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების შესახებ.

2023 წელს ბრალდებულ არასრულწლოვანთა მიმართ მოთხოვნილი აღკვეთის ღონისძიებები

2023 წელს ბრალდებულ არასრულწლოვანთა მიმართ პროკურატურის მიერ მოთხოვნილი და სასამართლოს მიერ შეფარდებული აღკვეთის ღონისძიებების შესახებ დეტალური ინფორმაცია შემდეგია:

მოთხოვნილი აღკვეთის ღონისძიება - გირაო		247
შეფარდა	გირაო	208 (84%)
	აღკვეთზე საპროცესო	32 (13%)
	მეთვალყურეობაში გადაცემა	3
	დატოვა აღკვეთის გარეშე	3
	შეთანხმება გაუსვლელიობისა და სათანადო ქცევის შესახებ	1
მოთხოვნილი აღკვეთის ღონისძიება - პატიმრობა		93
შეფარდა	პატიმრობა	72 (72%)
	გირაო	20 (22%)
	დატოვა აღკვეთის გარეშე	1
მოთხოვნილი აღკვეთის ღონისძიება - მეთვალყურეობაში გადაცემა		43
შეფარდა	მეთვალყურეობაში გადაცემა	38 (88%)
	აღკვეთზე საპროცესო	3 (7%)
	დატოვა აღკვეთის გარეშე	2 (5%)

ამდენად, 2023 წელს ბრალდებული 466 არასრულწლოვანიდან პროკურორმა აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების შესახებ შუამდგომლობით სასამართლოს 383 შემთხვევაში მიმართა, სასამართლომ 348 შემთხვევაში იმსჯელა აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების შესახებ, ხოლო 35 არასრულწლოვანთან აღკვეთის ღონისძიების სხდომაზე საპროცესო შეთანხმება დამტკიცდა.

სტატისტიკური ინფორმაციის ანალიზი ცხადყოფს, რომ არასრულწლოვნის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების შესახებ პროკურორის შუამდგომლობის დაუკმაყოფილებლობის მაჩვენებელი მხოლოდ 1%-ს შეადგენს. პროკურორის შუამდგომლობა აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების შესახებ 92% შემთხვევაში სრულად დაკმაყოფილდა.

2023 წელს ბრალდებულ არასრულწლოვანთა მიმართ მოთხოვნილი აღკვეთის ღონისძიების დაკმაყოფილების მაჩვენებელი

დაკმაყოფილდა სრულად - 92%

320

დაკმაყოფილდა ნაწილობრივ - 7%

24

არ დაკმაყოფილდა - 1%

4

2.4. 2023 წელს ბრალდებულ არასრულწლოვანთა სისხლის სამართლის საქმეებზე მიღებული შემაჯამებელი გადაწყვეტილებები

2023 წელს ბრალდებული 466 არასრულწლოვანიდან მონიტორინგის დასრულების ეტაპისთვის:

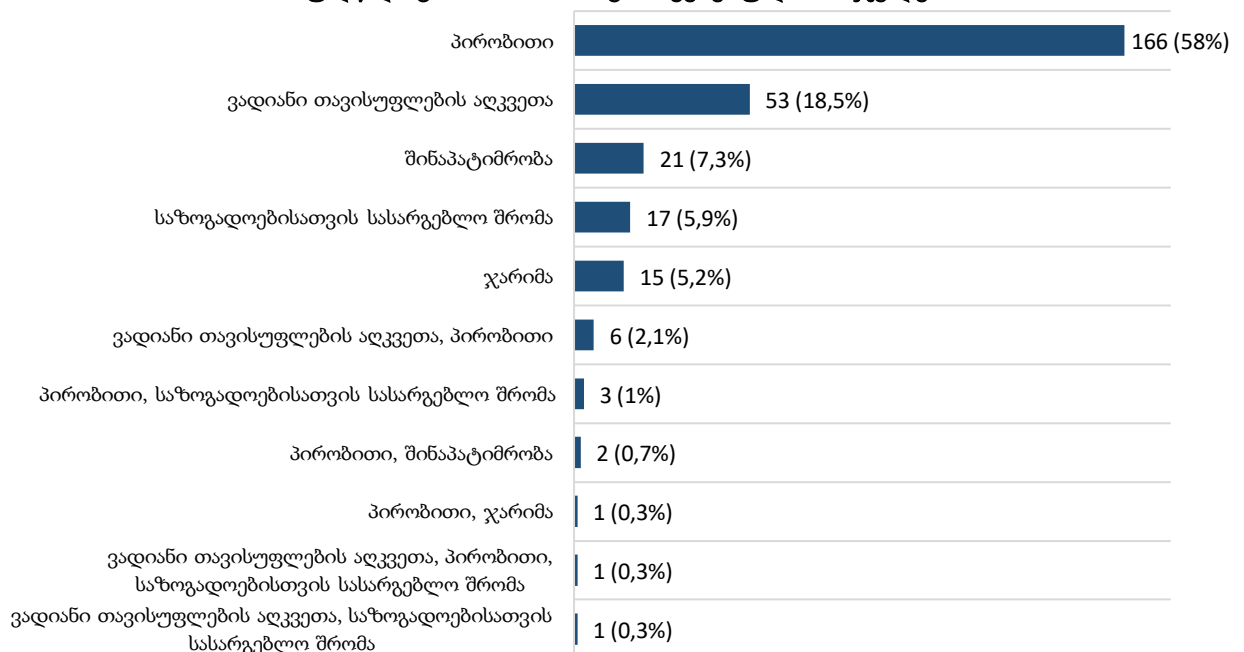
- 286 არასრულწლოვნის მიმართ გამოტანილი იყო განაჩენი.
- 151 არასრულწლოვნის სისხლის სამართლის საქმე იყო სასამართლო განხილვის ეტაპზე.
- 22 არასრულწლოვნის სისხლის სამართლის საქმეზე მიმდინარეობდა გამოძიება.
- 5 არასრულწლოვნის საქმე სასამართლოს მიერ დაბრუნებული იყო განრიდების მიზნით.
- 1 არასრულწლოვნის მიმართ პროკურორმა შეწყვიტა სისხლისსამართლებრივი დევნა განრიდების მიზნით.
- 1 არასრულწლოვნის მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნა შეწყდა შეურაცხაობის საფუძველით.

286 არასრულწლოვანიდან, რომელთა მიმართაც დადგა გამამტყუნებელი განაჩენი, 125 (44%) არასრულწლოვანთან დამტკიცდა საპროცესო შეთანხმება, ხოლო 161 (56%) არასრულწლოვნის მიმართ საქმის არსებითი განხილვის შედეგად გამოტანილი იქნა გამამტყუნებელი განაჩენი.

125 არასრულწლოვანიდან 66 არასრულწლოვნის მიმართ საპროცესო შეთანხმება გაფორმდა საქმის არსებითი განხილვის სხდომაზე, 43 არასრულწლოვნის მიმართ - ბრალდებულის სასამართლოში პირველი წარდგენის სხდომაზე, 4 არასრულწლოვნის მიმართ - წინასასამართლო სხდომაზე, ხოლო 5 არასრულწლოვნის - მიმართ გამოძიების ეტაპზე, წინასასამართლო სხდომამდე.

286 არასრულწლოვნის მიმართ, რომელთა მიმართ დადგა გამამტყუნებელი განაჩენი, არასაპატიმრო სასჯელი გამოყენებული იქნა 225-ის (79%) მიმართ. 2023 წელს ბრალდებულ არასრულწლოვანთა მიმართ გამოყენებული სასჯელების შესახებ დეტალური ინფორმაცია შემდეგია:

არასრულწლოვანთა მიმართ გამოყენებული სასჯელები

3. შეჯამება - 2023 წლის ძირითადი ტენდენციები

2023 წლის ძირითადი სტატისტიკური ინფორმაციის საფუძველზე გამოკვეთილი ტენდენციები შემდეგია:

- ⇒ 2023 წელს შენარჩუნებულია არასრულწლოვანთა მიმართ განრიდების გამოყენების მაღალი მაჩვენებელი სისხლისსამართლებრივ დევნასთან მიმართებით, თუმცა, ბრალდებულ და განრიდებულ არასრულწლოვანთა საერთო რაოდენობასთან მიმართებით განრიდების ხვედრითი წილი შემცირებულია 2022 წელთან შედარებით, რაც განპირობებულია ბრალდებულ არასრულწლოვნებში იმ პირთა მაღალი მაჩვენებლით, რომლებიც კანონით დადგენილ განრიდების კრიტერიუმებს ვერ აკმაყოფილებდნენ.
- ⇒ იმ ბრალდებულ არასრულწლოვნებთან მიმართებით, რომლებიც განრიდების კანონით დადგენილ მოთხოვნებს აკმაყოფილებდნენ, განრიდების გამოყენების მაჩვენებელი 80%-ს შეადგენს. 2019-2020 წლებში აღნიშნული მაჩვენებელი 75%, ხოლო 2021 -2023 წლებში ეს მაჩვენებელი სტაბილურად 80%-ია.
- ⇒ 2023 წელს შემცირებულია სასამართლოდან არასრულწლოვნის განრიდების მიზნით საქმეთა დაბრუნების მაჩვენებელი, რაც განრიდებული პირების საერთო რაოდენობის 2%-ს შეადგენს. განრიდების მიზნით არასრულწლოვანთა საქმის სასამართლოდან დაბრუნების მაჩვენებელი 2022 წელს - 2%, 2021 წელს 5%, 2020 წელს - 9%, 2019 წელს - 8%, 2018 წელს - 6% იყო.
- ⇒ 2023 წელს 14-დან 21 წლამდე ასაკის პირთა მიმართ განრიდების გამოყენების მაჩვენებელი მძიმე კატეგორიის დანაშაულებზე 43%-ს შეადგენს. 2022 წელს მძიმე კატეგორიის დანაშაულზე განრიდების გამოყენების მაჩვენებელი 45%, 2021 წელს -42%, ხოლო 2020 წელს - 32% იყო. აღსანიშნავია, რომ მძიმე კატეგორიის დანაშაულზე არასრულწლოვანთა განრიდების მაჩვენებელი 20%-ით აღემატება ამავე კატეგორიის დანაშაულზე 18-დან 21 წლამდე ასაკის პირთა განრიდების მაჩვენებელს.
- ⇒ 2023 წელს, ისევე როგორც გასულ წლებში, განრიდება უმრავლეს შემთხვევებში გამოყენებული იქნა საკუთრების წინააღმდეგ მიმართულ არაძალადობრივ დანაშაულებზე. არასრულწლოვანთა 63%, ხოლო 18-დან 21 წლამდე ასაკის პირთა 52%, სწორედ სისხლის სამართლის კოდექსის 177-ე მუხლით (ქურდობა) გათვალისწინებულ დანაშაულზე განრიდდა.
- ⇒ გასულ წლებთან შედარებით, 2021 წელს დაფიქსირდა 14-დან 21 წლამდე ასაკის პირებთან მედიაციის მაჩვენებლის მკვეთრი მატება და შეადგინა 65%, თუმცა, 2021 წელთან შედარებით, 2022 წელს მედიაციის მაჩვენებელი შემცირდა 5%-ით და 60% შეადგინა. მედიაციის კლების ტენდენცია შენარჩუნდა 2023 წელსაც და 54% შეადგინა. რაც შეეხება 14-დან 18 წლამდე ასაკის პირებს, 2023 წელს, 2021 წელთან შედარებით, 4%-ით შემცირდა არასრულწლოვანთა მიმართ მედიაციის მაჩვენებელი და 56% შეადგინა.
- ⇒ 2023 წლის სისხლის სამართლის საქმეთა მონიტორინგის შედეგები მიუთითებს, რომ პროკურორები არასრულწლოვანთა მიმართ განრიდების გადაწყვეტილებას დროულად

იღებენ. 2023 წელს განრიდებულ არასრულწლოვანთა 89%-ის მიმართ განრიდების გადაწყვეტილება დევნის დაწყებისთვის საკმარისი მტკიცებულებითი სტანდარტის გამოკვეთიდან პირველი სამი თვის ვადაში იქნა მიღებული, მათ შორის, 82% შემთხვევაში არასრულწლოვნის მიმართ განრიდების გადაწყვეტილება მიღებული იყო დევნის დაწყებისთვის საკმარისი მტკიცებულებითი სტანდარტის შექმნიდან პირველივე თვეს.

- ⇒ 2023 წელს განრიდებულ არასრულწლოვანთა ძირითად ნაწილს - 72%-ს, განრიდების/განრიდება-მედიაციის ხელშეკრულება 4, 5 და 6 თვის ვადით გაუფორმდათ. მხოლოდ 2 შემთხვევაში გაფორმდა განრიდების ხელშეკრულება 1 თვით. 2023 წელს, არასრულწლოვანთან 11 და 12 თვის ვადით განრიდების ხელშეკრულება არ გაფორმებულა.
- ⇒ განრიდების/განრიდება-მედიაციის ხელშეკრულების პირობების ანალიზი აჩვენებს, რომ არასრულწლოვანთა მიმართ კომბინირებულად ხდება რამდენიმე პირობის გამოყენება. ხელშეკრულებების შინაარსის ანალიზის შედეგების თანახმად, მოხალისეობრივი აქტივობის გათვალისწინება განრიდების/განრიდება მედიაციის ხელშეკრულების პირობად ყველაზე მეტ შემთხვევაში - 500 არასრულწლოვნის მიმართ მოხდა. ფსიქოლოგის მომსახურება განრიდების/განრიდება-მედიაციის ხელშეკრულების პირობად 544 არასრულწლოვნიდან 148 არასრულწლოვანთან იქნა გათვალისწინებული. სხვადასხვა სახის სარეაბილიტაციო ღონისძიებებში კი 427 არასრულწლოვანი ჩაერთო.
- ⇒ 2023 წლის მონაცემებით, 544 განრიდებული არასრულწლოვნიდან, ხელშეკრულების მოქმედების ფარგლებში, განმეორებითი დანაშაული მხოლოდ 24-მა (4%) პირმა ჩაიდინა. აღსანიშნავია, რომ ყოველწლიურად ხელშეკრულების მოქმედების ფარგლებში განმეორებითი დანაშაულის ჩადენის მაჩვენებელი 2%-დან 4%-მდე მერყეობს.
- ⇒ 2023 წელს 466 ბრალდებული არასრულწლოვნიდან 83% შემთხვევაში არასრულწლოვნის მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების შესახებ გადაწყვეტილება გამოძიების დაწყებიდან პირველ სამ თვეში იქნა მიღებული, მათ შორის, 71% შემთხვევაში პროკურორმა სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების შესახებ გადაწყვეტილება პირველივე თვეს მიიღო. შესაბამისად, განრიდების შესახებ გადაწყვეტილების ანალოგიურად, არასრულწლოვანთა მიმართ სისხლისსამართლებრივი დევნის დაწყების შესახებ გადაწყვეტილება გაუმართლებელი გაჭიანურების გარეშე მიიღება.
- ⇒ 2023 წელს, 466 ბრალდებული არასრულწლოვნიდან, პროკურორის მიერ აღკვეთის ღონისძიება მოთხოვნილი იქნა მხოლოდ 383 (82%) არასრულწლოვნის მიმართ, ხოლო 83 (18%) არასრულწლოვნის მიმართ აღკვეთის ღონისძიება არ ყოფილა მოთხოვნილი. პროკურორის მიერ აღკვეთის ღონისძიების სახით პატიმრობა მოთხოვნილი იყო ბრალდებულ არასრულწლოვანთა 20%-ის მიმართ. ყველა დანარჩენ შემთხვევაში კი პროკურორმა იშუამდგომლა არასაპატიმრო აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების შესახებ.
- ⇒ 2023 წლის სტატისტიკური ინფორმაციის ანალიზი ცხადყოფს, რომ არასრულწლოვნის მიმართ აღკვეთის ღონისძიების გამოყენების შესახებ პროკურორის შუამდგომლობის დაუკმაყოფილებლობის მაჩვენებელი შეადგენს მხოლოდ 1%-ს, ხოლო 92% შემთხვევაში პროკურორის შუამდგომლობა სრულად დაკმაყოფილდა.

⇒ 2023 წლის მონაცემებით, იმ 286 არასრულწლოვნის მიმართ, რომელთა სისხლის სამართლის საქმეზეც დადგა გამამტყუნებელი განაჩენი, 225-ის (79%) მიმართ არასაპატიმრო სასჯელი იქნა გამოყენებული.

*საქართველოს გენერალური პროკურატურა
საპროკურორო საქმიანობაზე ზედამხედველობისა და
სტრატეგიული განვითარების დეპარტამენტი
სტრატეგიული განვითარების სამმართველო
2024 წელი*